

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

כל מי שמתבונן עמוק בתוכו יודע שיש לו עוצמות בלתי-מרוסנות. אצל אדם שאיננו מתוקן, העוצמות הפנימיות הן כמו מפלצת בתוך הלא-מודע שלו, בתת-מודע. אוי ואבוי אם המפלצת הזאת תתגלה. לכן צריך כח נפשי תמידי של גבורה, כדי לרסן את העוצמות האלה. אולם, העוצמות האדירות הללו הן אורות דתהו – אותם צריך בשביל להביא את משיח

[מתוך השיעור 'הפחד מעצמי']

וירא תשפ"ב

זי"רא ה'תשפ"ב

הניגון החסידי 25
ניגון מס' 500
טו"ב סיון תשפ"א

הסיפור החסידי 26
הרבי הרש"ב
עצה טובה של בעל יום ההולדת
של כ' מרחשון

מענות ותשובות 28
תשובות הרב לשואלים
מלחמה בקריאת תהלים
ודרך עבודת ה' של ר' אשר פריינד

פאזל 29
תמים עם ה'
לכבוד יום ההללדת של הרבי הרש"ב,
ילמד אותנו רזי על מדת התמימות

פחד משיחי 04
נקודה מעובדת
הפחד וההבטחה בעצמות התהו שבנפש

הפחד מעצמי 05
הדרכה חסידית לבר מצוה
מדת היראה של הקב"ה
והכלת אורות דתהו בכלים דתיקון

תחביבי האבות 19
מזבחות אברהם, בארות יצחק וצאן יעקב
עבודת ה' של האבות –
מסירות נפש, תורה ותשובה

עת העקרב 23
לחדש חשון
קירוב האומות בחדש חשון

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובתוכם לקוראינו. לפניכם **גליון נפלאות לשבת וירא** מלא בכל טוב, עם **שיעור טרי** והתבוננות עמוקה ומחודשת על **היראה של ה'** – אל תפספסו.
מה בגליון?

השיעור המרכזי השבוע הוא **'נשיקה חסידית'** – התוועדות ברמצה לנכדו של הרב. יש בשיעור **התבוננות מטלטלת על מושג היראה**: אצל ה' יראה יכולה להתפרש רק כפחד מעצמו (שהרי מי יאמר לו מה תעשה) – וכשמחזירים זאת אל האדם **נוגעים בתהומות התוהו של הנפש**. זו התבוננות חובה ביחס **לגיל ההתבגרות**, שמאפשרת לכל אחד **לחזור לשנות הנעורים שלו – אל תחמיצו!** (ואם קשה לכם לקרוא הרבה – **דלגו מפרק א ישר לפרק ג**).
בשיעור השני – שיעור טלפוני קצר – מבאר הרב את **עיסוקם של האבות** כל אחד בתחום אחר – **אברהם בונה מזבחות, יצחק חופר בארות ויעקב רועה צאן** – ואת העבודה שהם מתווים לבניהם – **מסירות נפש, תורה ותשובה**. בשיעור השלישי, **קטע קצר לחדש מרחשון**, מבאר הרב את **מהותו המשיחית של החדש** שמזלו עקרב [הבא בהיסח הדעת כמו המשיח] והחוש שלו – **חוש הריח** – הוא החוש **המשיחי** המובהק ביותר **"הריחו ביראת ה'"** ואת עבודתו המיוחדת [הקשורה במיוחד לקשר בין אברהם לשרה בפרשתנו], **המעבר בין המהפכה השלישית** – לימוד תורה לנשים – **למהפכה הרביעית** – לימוד תורה לאומות העולם.
לקוצר הזמן והמקום לא נכנס לגליון המדור היקר **קדושת לוי**, אך הוא יישלח למנויים לרשימת התפוצה שלנו במייל [אם לא נרשמת עדיין, זה הזמן להרשם בכתובת הדוא"ל שבתחתית העמוד הקודם].

שבת שלום ומבורך,
המערכת

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

פחד משיחי

תתפרץ ה'מפלצת' החוצה – עומק היראה הוא הכח לתפוס את עוצמות התהו, לרכז ולבטא אותן באופן מתוקן.

כך מראשית הבריאה, העולם נברא בנקודת-הצמצום, בה ה' מעלים את אורו האין סופי (שלא נתן מקום לבריאת העולם), אך "יראת הוי" של ה' עצמו היא כח-הגבול האלוקי – הכח לצמצם-לרכז את אין-סופיותו כך שהבלי-גבול האלוקי יופיע בתוך הגבול ולה' תהיה "דירה בתחתונים". בעבודת ה' שלנו, ה'נוסחה' להבאת המשיח היא "אורות דתהו אבל בכלים דתיקון": הבאת הגאולה אינה יכולה להתבסס על הסדר הקיים של העולם – היא דורשת פריצה של מסגרות-הגלות, עשייה מעל ומעבר לכל מה שמוכר, שימוש בכוחות אדירים וגילוי אור אלוקי אין סופי. אך כל העוצמה הזו, כדי שלא תחריב את העולם (כתופעות שונות של משיחיות-שקר בכלל ושל איבוד-שפיות ב"רצוא" ללא "שוב" בפרט), צריכה להישלט בכוחות של יראת שמים ולהתלבש בכלים המדודים של תורה ומצוות – את היצירתיות, היזמה והעוצמה צריך להלביש באותיות של חידושי תורה ולממש בכלים המותרים על פי ההלכה.

בשנות האדם, המתח בין הסדר והתיקון לבין תחושת הכוחות הסוערים שבפנים מורגש באופן הכי בולט בגיל ההתבגרות – כאשר חווים כחידוש את כל כוחות החיים, הרוצים להתפרץ ולהתממש (בפרט ממד-הבגרות העיקרי לפי תורה, כח ההולדה, שהוא גילוי "כח האין סוף" כפשוטו). המתח הזה גורם לפחד גדול אצל הסובבים, ועוד יותר בנפש בני הנעורים עצמם. אכן, בגיל מצוות זוכה כל יהודי גם לכח של "יראת הוי" טהורה – הכח לנתב את הכוחות האלה לעבודת ה' בהתלהבות ובזריזות, שרק היא תביא את הגאולה.

על פני השטח, ברמת המודע של הנפש, כוחות האדם מדודים ומוגבלים – ועליו לנצלם באופן נכון ומועיל. אמנם, מתחת לפני השטח, בתהומות הלא-מודע, יש לכל אחד עוצמות אין-סופיות ובלתי-מרוסנות. בשגרה הכוחות הללו נסתרים, נשמרים מתחת לחזות המהוגנת והמתוקנת, אך לעתים הם מאיימים לפרוץ החוצה והאדם נדרש להיות "גבור הכובש את יצרו". לכן, במודע או שלא במודע, כל אדם מפחד מעצמו – מפחד מהתפרצות הרסנית של כוחות התהו שבו.

באמת, תחושת הפחד הזו היא יראת ה' העמוקה ביותר, המשקפת את היראה של ה' עצמו, כביכול. ה' 'פּוּחַד מַעֲצָמוֹ', 'חוּשֵׁשׁ' מהתפרצות הדין והתהו האלקיים, 'מתאמץ' שיכבשו רחמיו את כעסו ו'נאלץ' להשבע שלא יתן להם לצאת ולהחריב את העולם. שחרור-לרגע של האנרגיות האין-סופיות הללו, אצל ה' ואצל האדם, משול לפיצוץ אטומי שיכול להחריב את המציאות כולה.

מדוע, אם כן, נותן ה' מקום לקיום הכוחות הללו? בעוצמות האין-סופיות, ככל שהן מפחידות, טמונה גם ההבטחה הכי גדולה – את האנרגיה האטומית אפשר לרתום לצרכי שלום, גילוי כח האין-סוף הוא המאפשר לצאת ממיצרי המציאות ומגבלותיה ולהביא לעולם גאולה. "יראת הוי" האמתית איננה רק חשש שדוחף 'לסגור את המכסה' על העוצמות האדירות, לבל

השיעור מוקדש לזכות: החי"ל בצבאות ה' מנחם מענדל
בן אורה שי' מימון לרגל האפשרעניש - יד חשון

שיעור

הדרכה חסידית לבר מצוה

הפחד מעצמי

קיצור מהלך השיעור

שיעור נפלא שמסר הרב בבר-מצוה של נכדו נוגע ביסודות הכי עמוקים של עבודת ה' ושל **תיקון הנפש**, השייכים במיוחד ל"אורות דתהו" של גיל ההתבגרות ולעבודת ההכלה שלהם ב"כלים דתיקון". השיעור מסתובב בין דמויות שלשת האבות – אברהם ויצחק, בהם עוסקת הפרשה, ויעקב, שהוא שמו של בר-המצוה – תוך הדגשת **החלק הקמאי**, העצמי והשרשי ביותר שלהם: **הבלי-גבול** של אברהם אבינו, **היראה-העצמית** של יצחק אבינו וכח **האמונה נושאת-ההפכים** הטמון ביעקב אבינו.

פרק א מגדיר את הגדלות, לה זוכה בר-מצוה, ככח לחבר בין **הרגש שבלב למעשה בפועל** – עם כל התלהבות וזריזות הנעורים – ובעיקר כח (שמקבלים בגיל יג) להתדמות לקב"ה ולהתדבק בכל יג מדותיו, מדות **האהבה והרחמים** וגם מדת **האמת-היראה**. **פרק ב** מתמקד בדמותו של יעקב אבינו וחושף כיצד לצד הרחמים והאמת שבו מתקיימות בו גם עוצמות של **יראה ואמונה**.

פרק ג הוא התבוננות קיומית **ביראה של הקב"ה**, הפחד שלו מפני עצמו, המשתקפת ביראה של כל אדם מפני **כוחות התהו** הטמונים בו. היראה הזו עצמה היא גם המפתח לאחוז באותם כחות תהו ולהמשיך אותם **בכלים דתיקון** – כדי **להביא את המשיח** בפועל ממש.

הפרק האחרון (פרק ג) הוא גולת הכותרת של השיעור, **התבוננות-יחובה** לכל מי שעבר את גיל בר מצוה... (ומי שלא בטוח שיצליח לקרוא עד שם לפי הסדר – שידלג ישר לפרק ג).

א. גדלות – הכח להתדמות לייג מדות ה'

דעת – חיבור רגש למעשה

לחיים לחיים, מזל טוב מזל טוב. עכשיו שמענו מהמחותן שיחי' שלומדים^א את גיל הבר-

נרשם ע"י איתאל גלעד. לא מוגה מאד. בר מצוה יעקב שי'

מצוה משמעון ולוי, שנאמר בהם "ויקחו... איש

גינזבורג. מוצאי י"א חשון תשפ"ב – פסגת זאב, ירושלים.
א רש"י לנזיר כט, ע"ב ד"ה "ורבי יוסי ברבי יהודה". על המשמעות הפנימית של הלימוד ראה באריכות לקו"ש ח"ה שיחה א לפרשת וישלח ומלכות ישראל ח"ב מאמר "אחי דינה".

עם הזריות לפעול שיש לכל יהודי ירושה לנו מאברהם אבינו.¹

לקחת את התלהבות הנעורים

נכנסנו לפרשת וירא, בסופה מופיעה פרשת העקדה, בה כתוב "וישכם אברהם בבקר"² – בזריות³ והתלהבות. הפסוק ממשיך "ויקח את שני נעריו אתו". ידוע הווארט בחסידות, שמופיע אצל כמה מתלמידי הבעש"ט, ש"שני נערינו" היינו שני הנערות. שמעון ולוי הם נערים עדיין, צעירים, ולצעירים יש המון התלהבות והמון זריות. כתוב שצריך לקחת את "שני נערינו" לכל החיים – גם כשאדם יהיה זקן, לכאורה תשוש, אסור לו לעזוב את שנות הנערות שלו. הוא צריך גם אז לקחת אתו את השנים של הנערות ולהמשיך לעבוד את ה' בזריות ובהתלהבות. דורשים⁴ "שני נערינו" גם מלשון שְׁנַיִם, שנות הנעורים, וגם מלשון 'צווי', שְׁנַיִם – שתי תכונות, זריות והתלהבות. זריות לומדים מאברהם אבינו, כנ"ל, והתלהבות היא אש, השייכת לגבורה⁵. אם כן, ההתלהבות של אברהם בקיום המצוות היא התכללות של יצחק באברהם, שרש יצחק באברהם.

יחוד המדה והמעשה

שוב, אצל ילד קטן המדה לא יוצאת לפועל ואצל אדם גדול היא יוצאת לפועל. כתוב ש"מרובה מדה טובה ממדת פורענות"⁶. אם לומדים משמעון ולוי, שהתעוררו במדה של נקמה, כל שכן וקל וחומר כאשר יהודי מתעורר באהבה – אהבת ה', אהבת ישראל, אהבת

חרבו⁷ כאשר לוי היה בן שלש עשרה שנה⁸. מהו בעצם הלימוד כאן? ליהודי יש רגש, מדה בלב – כאן האירה אצל שמעון ולוי מדת הנקמה – והחידוש המיוחד של גיל 13 הוא שניתן לחבר את המדה למעשה בפועל.

המדה יכולה להיות בלב עוד לפני הבר־מצוה. ילד לפני בר־מצוה יכול להיות חכם גדול, הוא יכול להיות נבון, אבל אין לו דעת. בר־מצוה הוא הגיל בו מקבלים דעת. דעת היא התקשרות והתחברות, כמו שכתוב בתניא⁹ – גם התקשרות והתחברות למושא של הדעת, גם היכולת לקשר בין השכל והמדות, ובעיקר היכולת לחבר בין המדה למעשה בפועל, תכל"ס. כתוב¹⁰ שזהו עיקר הדעת – שיוצא מהמדה משהו למעשה. כשיש לאדם את הדעת הזו הוא נעשה "איש", ואז הוא יכול לחולל חידושים בעולם – להכין את העולם לקראת הגאולה, "לתקן עולם במלכות שדי"

הגאולה, "לתקן עולם במלכות שדי". זהו הענין של בר־מצוה, של כל איש יהודי, שמתקן את העולם בפועל ממש לקבלת פני משיח תיכף ומיד ממש. שוב, לשם כך צריך גם שכל טוב וגם לב חם וגם את היכולת לחבר את הלב החם הזה, את ההתלהבות שיש בלב,

זהו עיקר הדעת

– שיוצא מהמדה משהו למעשה. כשיש לאדם את הדעת הזו הוא נעשה "איש", הוא נעשה גדול, ואז הוא יכול לחולל חידושים בעולם – להכין את העולם לקראת הגאולה, "לתקן עולם במלכות שדי"

1 ראה תניא אגרת הקדש כא (הנסמן לקמן הערה ט).

2 בראשית לד, כה.

3 פסחים ד, א. וראה גם חולין טז, א.

4 בעש"ט עה"ת וירא טו. תולדות יעקב יוסף אמור ג (באופן אחר מהבא לקמן). שיח שרפי קדש (פשיסחא) קפד. תורת אבות (סלונים) עה"פ.

5 יא עקדת יצחק (אלכסנדר) עה"פ.

6 יב זהר ח"ג רנה, א; תקו"ז כז, א; קה, א. ובריבי מקומות.

7 יומא עו, א.

8 בראשית לד, כה.

9 בראשית רבה פ, י.

10 סופ"ג.

ה ראה ספר הנפש פ"ד עמ' קל. כך גם עולה ממשמעות הפסוק "לדעת בארץ דרכך" (תהלים סז, ג). וכרמז המובא בכ"מ: חלק המלוי של המלה דעת עולה מלכות, הספירה שמבטאת את הגילוי בפועל, במעשה.

11 נוסח "עלינו לשבח".

גם כשאדם יהיה זקן, לכאורה תשוש, אסור לו לעזוב את שנות הנערות שלו. הוא צריך גם אז לקחת את השנים של הנערות ולהמשיך לעבוד את ה' בזריזות ובהתלהבות

במדותיו של הקב"ה, כמו שכתוב בחז"ל "הדבק במדותי, מה אני רחום אף אתה רחום, מה אני חנון אף אתה חנון"^ט – כך בכל יג המדות. כמו שאמרנו, מדובר בדבקות במדה על מנת להביא אותה לידי פועל ממש, היחוד שנעשה על ידי הדעת.

בדבקות במדותיו של הקב"ה, קודם כל צריך להדבק ב־יג מדות הרחמים. כמו שאמרנו, אם אפילו ממדת הנקמה^כ לומדים את גיל בר מצוה, כ"ש וק"ו שצריך

לדבוק בכל מדות הרחמים של הקב"ה, שכוללים כל מדה טובה, ולהביא אותן בפועל. איך רואים זאת בפועל בקיום המצוות? כשעושים מעשה חסד, גמילות חסד עם יהודי^{כא}. בעצם, כתוב^{כב} שכל מצוה היא גמילות חסד עם הקב"ה. הכל נובע מ־יג מדות הרחמים.

איפה היראה אצל ה'?

בהקשר הזה יש שאלה בחסידות: ידוע, כתוב בתניא^{כג} ובכל ספרי החסידות^{כד}, שיש שתי מדות עיקריות בלב – מדת האהבה ומדת היראה. לדוגמה, הנקמה, שדברנו עליה קודם, היא סניף של מדת היראה, הגבורה. אברהם ויצחק מכוונים כנגד אהבה ויראה, שתי מדות הלב העיקריות,

יט ראה מסכת סופרים פרק שלישי; מכילתא פרשת השירה פ"ג; ספרי עקב יג.

כ דיון בהליכה בדרכי ה' ודבקות במדת הנקמה שלו ראה במאמרים "גדולה נקמה" (פ"ו) במלכות ישראל ח"ב, "על מצילות הסוס" בספר רוחו של משיח ועוד.

כא וראה לקו"ש חל"ד תבוא שיחה ב, שקיים מצוות חסד צריך להיות מתוך כוונה מודעת של דבקות במדותיו של הקב"ה (ונתבאר בעומק ובאריכות בהתוועדות הכנה לסליחות תשס"א).

כב ראה גם הטבע היהודי עמ' פה והנסמן שם.

כג פרקים ג'ד, ובארוכה מפל"ז. ועוד.

כד ראה מאור עינים ויגש; נעם אלימלך תולדות ד"ה "או יאמר ואלה תולדות" (ובכ"מ); באר מים חיים בהר פכ"ה (ובכ"מ); בת עין בשלח ד"ה "ויסעו מסכת" (ובכ"מ). ועוד רבים.

התורה, אהבת ארץ ישראל^{טז}. שוב, הוא לוקח "את שני נעריו אתו", את ההתלהבות והזריזות להוריד את הדברים לפועל ממש, ואז הדבר יוצא בפועל – זהו יחוד.

מהו קורה כשהאדם מחבר את המדה בלב עם המעשה בפועל? בלשון הקבלה והחסידות הוא עושה יחוד זו"נ. המדה בלב היא זעיר אנפין, קודשא בריך הוא, והמעשה בפועל שיוצא מהמדה הוא הנוקבא, המלכות,

שכינתיה. היחוד הוא הכח של הדעת^{טז}. עיקר הדעת, החיבור, הוא היכולת לחבר בין קוב"ה ושכינתיה בשם כל ישראל.

חייבים את המדה בלב. אי אפשר לעשות קבלת עול בלי רגש. יש גם הרבה שיחות מהרבי בענין^{טז}. צריך את הרגש, את ההתלהבות, אבל צריך את הפועל ממש. זהו כח היחוד של היהודי, הדעת שמקבל בבר־מצוה מי שהיה ילד עד עכשיו, הכח של "לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה בשם כל ישראל".

יג מדות הרחמים

למה מקבלים את הכח הזה דווקא בגיל 13? זהו אחד הסודות והענינים של גיל 13. כתוב^{טז} שדווקא בגיל 13 זוכים ליכולת הזו כי ה־13 העיקרי בתורה הוא יג מדות הרחמים, המדות של הקב"ה. כמו שאמרנו, בגיל בר־מצוה האדם מקבל דעת. מוסבר^{טז} שדעת היא היכולת להדבק

יד על ארבע האהבות ראה שערי אהבה ורצון מאמר "שלש אהבות שהן תשע, ואהבת הארץ הכוללת", ובשיעור י"א חשון ע"ב.

טו ראה סוד ה' ליראיו ש"א פ"ג (ובשיעורים בסוד ה' ח"ג); ספר הנפש פ"ז.

טז ראה לקו"ש ח"א עמ' 170 ס"י.

יז וראה אור"ת בראשית ח"ד עמ' 157. וראה שיעורי כ"ו טבת"ב' שבט תשע"ב.

יח ראה גם סוף ספר מאור עינים ד"ה "שמונה בגדים".

של הקב"ה היא שרש היראה. כל המדות הן אהבה ורחמים, "אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד", אבל "ורב חסד" – שהוא בפירוש אהבה וחסד – הולך עם "ואמת", נקודת היראת שמים, "יראת הוי' טהורה"^{לב}.

ידוע הווארט שאמת היא דבר נצחי, שאין לו הפסק^{לג}, והסימן שמובא בספרים הקדושים^{לד} ש-**אמת** במספר קטן שוה 9, וכמה שלא מכפילים את 9 התוצאה תמיד תשאר 9 במספר קטן. כתוב שלכל המלים שיש להן את התכונה הזו, שהמספר הקטן האחרון שלהן הוא 9 (סיכוי של 1 ל-9, כמובן), יש קשר לתכונת האמת. לעניננו, גם **יראה** היא במספר קטן 9, כמו **אמת**^{לה} – גם היראה היא נצחית, "יראת הוי' טהורה עומדת לעד". יש עוד מלים חשובות כאלה – גם **ברית**, גם **אור** וגם **שבת**. כתוב^{לו} שאפילו עם הארץ לא חשוד לשקר בשבת. "**בראשית**", המלה הראשונה בתורה, היא אותיות **ירא-שבת**^{לז}, כמו **ירא-בשת**. מה היראה של שבת? היראה לשקר. השל"ה הקדוש כותב^{לא} שבחינוך ילדים המדה העיקרית שצריך לחנך אליה ילד יהודי היא לא לשקר. אם תצליח לחנך אותו לא לשקר – הוא יקיים את כל המצוות, את כל התורה כולה. אם ח"ו לא – מי שלא שומר על מדת האמת עלול ליפול מטה-מטה, מדחי אל דחי. עיקר הביטוי של יראת שמים טהורה הוא במדת האמת.

שוב, האריז"ל כותב שמדת "ואמת" היא האמצע של ה-יג – דווקא היראה היא הנקודה האמצעית. כשה' ברא את העולם יש מאין ואפס המוחלט הוא עשה צמצום^{לט}.

ובעקדה – סיום הפרשה שלנו – הם מתחברים יחד, מתכללים^{לב}.

בספרי החסידות – גם בחב"ד^{לג} וגם בחסידות הכללית^{לד} – שואלים מהי מדת היראה אצל הקב"ה. אני מבין מהי האהבה אצלו, וכך גם כל יג מדות הרחמים מובנות (יג בגימטריא **אהבה, אחד**). אבל איפה יש במדות של ה' את מדת היראה? הרי אם אין יראה אצל הקב"ה לא תהיה יראה אצלי! כל מה שיש אצלי הוא ממנו יתברך. אם יש לי, חוץ מהמצוה לאהוב את ה'כח, גם מצוה ליראה אותו^{לז} – כנראה יש אצלו איזו יראה. מה יכולה להיות היראה של הקב"ה? הקב"ה מפחד ממשוהו?! כפי שנראה בהמשך השיעור, יש כמה תירוצים לשאלה הזו.

היראה במדות

הרחמים – "ואמת"

קודם כל, איפה נמצאת מדת היראה בתוך יג מדות הרחמים? כתוב באריז"ל^{לז} שהמדה השביעית מתוך ה-יג, המדה האמצעית-המרכזית של כל יג מדות הרחמים, היא "ואמת" – [א] אל [ב] רחום [ג] וחנון [ד] ארך [ה] אפים [ו] ורב חסד [ז] ואמת. [ח] נצר חסד [ט] לאלפים [י] נשא עון [יא] ופשע [יב] וחטאה [יג] ונקה"^{לא} שהאמת

איפה יש במדות

של ה' את מדת היראה? הרי אם אין יראה אצל הקב"ה לא תהיה יראה אצלי! כל מה שיש אצלי הוא ממנו יתברך

כה ראה זהר ח"א קיט, ב; ח"ג יח, א; לקו"ת (האריז"ל) וירא ד"ה "סוד העקידה"; לקו"ת ואתחנן ח, ב; שם דרושי ר"ה נח, ב; מעין גנים ח"א עמ' לו ואילך.

כו ראה ד"ה "מצה זו" תער"ב (סה"מ תער"בו עמ' עב3 בהוצאה החדשה).

כז ראה גם הנסמן לקמן פ"ג. הענין נידון גם בספרי המוסר - ראה באורך פחד יצחק (הר"י הוטנר) שבת מאמר ב.

כח סה"מ צ' לרמב"ם מ"ע ג.

כט שם מ"ע ד.

ל לקו"ת (האריז"ל) פרשת שמות; שער מאמרי רשב"ו פירוש האד"ר דקל"א. ועוד.

לא ראה סנהדרין קיא, א וברש"י שם ד"ה "אמת ראה".

לב תהלים יט, י.

לג ראה לקו"ת בהרמ"א ובכ"ד.

לד מגן דוד אות צ.

לה ורמז יפה: יראה במספר קטן אחרון שוה 9 ואהבה במספר קטן אחרון שוה 4 – הכל חוזר ל"אחד", בחלוקה ל'**אח** וד' (ראה שעה"כ דרושי ק"ש דרוש ו. ובכ"מ).

לו ירושלמי דמאי פ"ד ה"א; רמב"ם, הלכות מעשר פי"ב ה"א.

לז הקדמת תקו"ז ה' ב, יב, ובכ"מ.

לח של"ה שעה"א אות ד (סעיפים כט"ל).

לט ע"ח ש"א ענף ב.

חיקוי שלא הולך הוא דבר שאין לך, והחיקוי שלך הוא בשביל התייהרות. התכונה של הדעת היא שעל ידי שאתה יודע את המדות של הזולת, את המדות של ה' ומחקה אותן - אתה מגלה את המדות העצמיות של עצמך

אמת ליעקב^מ, מדת "ואמת" שהתחלנו לדבר עליה. מאמר הבר-מצוה^מ, עליו חזר כעת יעקב, מיוסד על הפסוק "מגיד דבריו ליעקב חֲקִיו ומשפטיו לישראל"^מ, עליו אמרו חז"ל "מה שהוא עושה הוא אומר לאחרים לעשות"^מ.

עיקר הווארט הוא שהדעת היא "הדבק במדותיו", צריך 'לחקות' את הקב"ה. האם חיקוי הוא דבר טוב? בתחלת כתר שם טוב^מ כתוב על "הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם"^מ כי העניין לא היה שייך להם - הם רק חיקו. זהו חיקוי חיצוני,

שאתה מחקה איזו מדרגה שלא שייכת לך בכלל. אבל יש עוד סוג של חיקוי - לחקות את ה' ב-יג מדות הרחמים שלו, זהו חיקוי מוצדק, חק למעליותא, "חקיו ומשפטיו". למה חיקוי כזה הוא אמת ("אמת ליעקב")? כי לכל יהודי יש את המדות האלה. חיקוי שלא הולך הוא דבר שאין לך, והחיקוי שלך הוא בשביל התייהרות. התכונה של הדעת היא שעל ידי שאתה יודע את המדות של הזולת, את המדות של ה' ומחקה אותן - אתה מגלה את המדות העצמיות של עצמך. זהו היחוד בחיקוי של הקב"ה. כל יג המדות נמצאות בך, אבל כדי להוציא אותן צריך לחקות את ה'. בדיוק לשם כך ה' גילה לנו שהוא "רחום וחנון ארך אפים" - כדי שנדע אותו ונחקה אותו וכך נגלה את העצם שלנו. הכי עצמית בכל המדות היא מדת האמת, נקודת היראה. הרבי מקוצק

איפה? בנקודה האמצעית של אורו האין סופי^{לט}. כל הספרים שואלים - מה פירוש הנקודה האמצעית? הרי לאור אין סוף אין התחלה וסוף וגם אין אמצע! מסבירים^מ שהנקודה האמצעית היא המלכות. אבל ב-יג מדות הרחמים הנקודה האמצעית היא "ואמת"^{מא}. לפי זה, ה' עשה את הצמצום בתוך היראה שלו. יראה עצמה היא צמצום, כמו שתיכף נסביר יותר. אם כן, כל העולם שלנו נמצא בתוך החלל שנוצר מהפחד של הקב"ה, מהיראה של ה'.

ב. מדות יעקב החיקוי של יעקב

למה אנחנו מדברים על הנושא? אנחנו רוצים לומר משהו לכבוד הבר-מצוה, ששמו יעקב. הוא נקרא יעקב על שם הסבא הדגול, ר' יעקב נוטיק ע"ה, מזקני החסידים של הדור הקודם - יהי רצון שילך בדרכו, שיהיה למופת כמו שהוא היה למופת. באמת כולנו יעקב, יעקב אבינו הוא ה"בחיר שבאבות"^{מב}, והוא גם נקרא ישראל - השם הכללי שלנו. כמו שנראה, יש כמה דברים חשובים לגבי השם יעקב.

ביעקב כתוב "איש תם"^{מג} - "איש" הוא גדול, בר מצוה. אצלו הרגש הוא לא נקמה, כמו אצל בניו, אלא רגש של אמת - "תתן

מ ראה זרר ח"א ו, א (ושעת רצון שם); תו"א (ר"מ פאפירש) לבמדבר ב, ב; שפע טל ש"ח פ"ד; לשם שבו ואחלמה, הקדמות ושערים, שער הפונה קדים פ"ג (ובכ"מ); סוד ה' ליראיו ש"א פ"א. וראה באורך (ובהסברים שונים) מבוא לקבלת הארז"ל סימן א פרקים ב'ג ובביאור. מא וראה גם תניא פ"ג. מב ע"פ בראשית רבה עו, א. מג בראשית כה, כז.

מד מיכה ז, כ.
מה ד"ה "איתא במדרש תילים" תרנ"ג.
מו תהלים קמז, יט.
מז ע"פ שמות רבה ל, ט.
מח אות ד. נלמדה בשיעור י"ד טבת תשע"ט (ש"פ יוחי) ונדפסה בגליון פקודי ש"ז.
מט ע"פ ברכות לה, ב.

היא כתר¹⁰ או מלכות¹¹. אברהם הוא האהבה, פשיטא. יצחק הוא הצמצום, יראת שמים, ואנחנו בתוך אותו צמצום. יעקב, הוא הקו, הוא אמונה. לכאורה, חוץ מאהבה, גם אמונה היא מדת אברהם אבינו, "תשורי מראש אמנה"¹², "ראש כל המאמינים"¹³, כמו שקראנו בשבת, "והאמן בהוי' ויחשבה לו צדקה"¹⁴. אבל באגרת הקדש כתוב שאמונה היא יעקב אבינו.

על הפסוק "יעקב אשר פדה את אברהם"¹⁵ מוסבר בתניא, בפרק לב, שמדת הרחמים פודה את האהבה. כאשר אין אהבה גלויה, בגלל חטא, הרחמנות על הנשמה החוטאת (הנשמה שמנעה את האהבה) מחזירה את האהבה. חז"ל דורשים¹⁶ את "יעקב אשר פדה את אברהם" על הנסיון הראשון של אברהם אבינו – אומרים שיצא חי מכבשן האש בזכות יעקב, הקב"ה הציל אותו כי צפה מראש את יעקב אבינו שיצא מזרעו. את מה יעקב הציל – את מדת האהבה או את עצם האמונה? אברהם בכבשן האש הוא עצם האמונה שלו בקב"ה, שמוכן למסור את הנפש בפועל ממש. אברהם הוא מסירות נפש – הוא לא מחפש מסירות נפש, כמו שחיפש רבי עקיבא¹⁷, אבל הוא מוכן כל רגע בטבע למסירות נפש, הטבע שלו הוא נכונות בכל רגע למסירות נפש על פרסום אלקות בעולם ויהימה¹⁸. בכבשן האש מתבטאת האמונה של אברהם, האמונה שהוא בא ללמד את כל

אמר¹⁹ שאמת היא המדה היחידה שאי אפשר לחקות ולזייף, כי כאשר מחקים את האמת זו כבר לא אמת – הדבקות במדת "ואמת" חייבת גלות את האמת העצמית שלנו.

חדת האמונה של יעקב

יש שלשה אבות, כמו שאומרים בפיוט – "שלשה מי יודע? שלשה אני יודע, שלשה אבות", "אין קורין אבות אלא לשלשה"²⁰. כתוב²¹ שאברהם אבינו הוא אור אין סוף שלפני הצמצום, העיגול הגדול; יצחק הוא הצמצום (עם הרשימו שנשאר בתוכו); ויעקב, כמו הבר-מצוה שלנו, הוא הקו וחוט – "אז יבקע כשחר אורך"²², אותיות יעקב, הקו שבוקע את חשך הצמצום. אור אין סוף הוא האהבה, הצמצום הוא יראה והקו הוא מדת הרחמים. הקו נמשך מהתפארת של אין סוף שלפני הצמצום, "תפארת הנעלם"²³.

אבל ליעקב יש עוד תכונה: מהיום, יב חשוך, מתחילים בשיעור התניא היומי ללמוד את אגרת הקדש כזו, בה כתוב שלצדיק יש שלש מדות עצמיות, אהבה-יראה-אמונה. רבי לויק, אבא של הרבי, מסביר²⁴ שאמונה היא התפארת – אהבה היא החסד, יראה היא הגבורה ואמונה היא התפארת. זהו חידוש גדול, כי בדרך כלל אמונה

אברהם הוא

מסירות נפש – הוא לא מחפש מסירות נפש, כמו שחיפש רבי עקיבא, אבל הוא מוכן כל רגע בטבע למסירות נפש על פרסום אלקות בעולם ויהימה

10 ראה סוד ה' ליראיו ש"א פ"א ובנספח "ג' רישיון שבכתר" (וביאורם בשיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' מז ואילך ועמ' רצא ואילך).

11 ראה מאו"א מערכת אות האלף סימן צב; קהלת יעקב ערך 'מת' ובכ"מ.

12 שיר השירים ד, ח.

13 נט שמות רבה כג, ה.

14 ס בראשית טו, ו.

15 סא ישעיה כט, כב.

16 סב בראשית רבה סג, ב.

17 סג ברכות סא, ב.

18 ראה ד"ה "וירח" ה'ש"ת (עמ' ו); שם ד"ה "ויאמר ה' אל אברם" (עמ' טו); שם סוף ד"ה "החדש הזה לכם" (עמ' 30); סה"ש תש"ג עמ' 94.

19 אמת ואמונה אות תפא.

20 נא ברכות טז, ב.

21 נב וראה שיחת ש"פ עקב תשי"ח ס"ז (חכ"ג עמ' 232); חתן עם הכלה עמ' רמג הערה קל.

22 נג ישעיה נח, ח. וראה מאמרי אדה"ז תקס"ה פד, ב וברביו מקומות בדא"ח.

23 נד ראה מעין גנים פרשת קרח עמ' סח וש"נ.

24 נה לקוטי לוי יצחק הערות לתניא קמו, א (עמ' נ).

ככל שהאדם

עושה יותר
צדקה - הוא
מתרומם יותר,
מגיע לאמונה
יותר עליונה ויותר
אמתית בקב"ה

לאמונה. כלומר, הרוממות היא אמונה - "רוממות אל", "אל אמונה"^ט. ככל שהאדם עושה יותר צדקה - הוא מתרומם יותר, מגיע לאמונה יותר עליונה ויותר אמתית בקב"ה.

שני הפירושים האלה קושרים בין מדת האמונה למדת הרחמים

- שתי מדות ששייכות ליעקב לפי התניא. לפי הפירוש הראשון רחמי שמים שאני מאמין ולפי הפירוש השני אני מאמין בזכות הרחמים שלי. זהו מעגל של "ונתן לך רחמים ורחמך"^ט (כמו שכתוב באגרת הקדש^{טז}) - ה' נתן לי רחמים לרחם על הזולת ובזכות אותם רחמים מרחם עלי - כאשר כל הרחמים האלה הם אמונה, זוכים ל"אמונה באמת". התפארת, מדת הרחמים, היא "ברית התיכון המבריה מן הקצה אל הקצה"^{טז}, "אני ראשון ואני אחרון"^{טז}, אמונה בראש ואמונה בסוף. **רחמים-אמונה** משלימים ל-400, **ת**, תכלית האלף-בית, שלמות של **כ** (אות הכתר) ברבוע.

"עקב ענוה יראת הוי"

אבל יש עוד ענין מיוחד של יעקב, עוד מדה ששייכת אליו, שהיא הנושא העיקרי שלנו הערב: יש פסוק "עקב ענוה יראת הוי"^{טז}, וכתוב^{טז} שהוא רומז לשם יעקב. הרי **יעקב** הוא **יעקב**^{טז}. הפשט של **יוד-עקב**, כמו שכתוב בתורה, הוא **"וידו אחוזת בעקב עשו"**^{טז}, שבביל לעכב את

באי עולם, ואת התכונה הזו פודה יעקב - "יעקב אשר פדה את אברהם". שוב, יש לביטוי "יעקב אשר פדה את אברהם" שני פירושים - שהוא פודה את האהבה, ועוד יותר עמוק, שהוא פודה את האמונה. לכן כאן באגרת הקדש המדה של

יעקב היא דווקא אמונה, המדה המקורית של אברהם אבינו.

אמונה וצדקה

מה הקשר בין הרחמים והאמונה? הזכרנו את הפסוק "והאמן בהוי" ויחשבה לו צדקה". יש עליו ווארט בסלונים בשני אופנים^{טז}:

רבי משה מקוברין הסביר^{טז} שאברהם התבונן באיזו זכות הוא זכה לאמונה שלו בה', "והאמין בהוי", והבין שה' עשה עמו צדקה, "ויחשבה [אברהם] לו [לקב"ה] צדקה". כלומר, הזכיה שלו באמונה, "אמונה באמת" בלשונו, היא רק צדקה, מתנת חנם, מהקב"ה.

התלמיד שלו, הסבא קדישא מסלונים, בעל "יסוד העבודה" - שהיום ("א חשון) היארציט שלו - הסביר זאת טפה אחרת: הוא אמר שאברהם התבונן באיזו זכות האמונה שלו והבין שהיא בזכות הצדקה שהוא עצמו עשה. ידוע שבספר המדות של רבי נחמן כתוב^{טז} שצדקה היא סגולה לאמונה - זהו בעצם מה שכתוב כאן גם בסלונים. רבי משה מקוברין הסביר שה"צדקה" כאן היא צדקה טהורה מאת ה' אל אברהם ובעל יסוד העבודה הסביר שזו הצדקה שאברהם אבינו עשה עם אחרים. הוא מביא את הפסוק "צדקה תרומם גוי"^{טז} ומפרש שאפילו אחד שבבחינת "גוי" - הצדקה תרומם אותו. משמע מפירושו ש"תרומם" היינו תביא אותו

טז תורת אבות עה"פ.

טז וראה גם עבודת ישראל עה"פ.

טז ספר המידות ערך 'אמונה' אות ל; ערך 'צדקה' אות כט.

טז משלי יד, לד.

טט דברים לב, ד.

ע שם יג, יח.

עא ראה תניא אגה"ק יז.

עב ע"פ שמות כו, כח; לו, לג. ראה זהר ח"ג קפו, א. ובכ"מ.

עג ישעיה מד, ו.

עד משלי כב, ד.

עה תולדות יעקב יוסף וישב א. לקו"מ פז. אהבת שלום ויצא

ד"ה "ויצא יעקב" (ובכ"ד). בת עין בא ד"ה "גם טפכם ילך

עמכם". מגן אברהם (טריסק) פרשת ויחי (ובכ"ד). ועוד.

עו תקו"ז תקון סט (קוב, א).

עז בראשית כה, כו. וראה תקו"ז תקון נו (צא, א). ובכ"מ.

יעקב הוא ענו, לכן גם כאשר הוא קבל את השם **ישראל**, אותיות **לי־דאש**⁹⁹, נשאר לו היסוד של יעקב, שם הענוה שלו. יעקב הוא שם הענוה והקטנות שלו וישראל הוא שם הגדלות שלו, אבל היסוד הוא הקטנות דווקא, השם יעקב שנשאר לעולם ועד⁹⁹. ה"עקב ענוה" שלו, הצלחת הענוה והשכר עליה, הוא "יראת הוי". ליעקב שלנו, הבר־מצוה, יש יראת שמים – לכן אנחנו מדברים על יראה.

גילוי העצם ביראה

הִי של יעקב היא גם הִי של שם הוי' ב"ה – שם העצם, שם המיוחד, שם המפורש. יש שם שמתחיל ב־א, שם אהיה – שם הוי' בחכמה ושם אהיה בבניה⁹⁹. בחכמה, שהיא בטול במציאות, יש יראה עילאה ובבניה יש אהבה רבה⁹⁹. גם שם **אהוה**, שם ה־טוב של הבעל שם טוב, השם של הדעת⁹⁹, מתחיל ב־א (הוא כמו שם הוי', רק עם א במקום ה־י), כי דווקא כח האהבה מחבר "את השמים ואת הארץ". הבטול של החכמה, בטול במציאות, הוא ה־י, נקודה קטנה, נקודה של יראה.

כשמתחילים ללמוד עם ילד אלף־בית בחיידר האות הראשונה היא א. יש כמה כוונות – גם בלוח "היום יום"⁹⁹ – לציור ה־א. אחת מהן שיש א פינטעלע ייד למעלה ופינעטלע ייד למטה, י למעלה ו־י למטה, יראה עילאה ויראה תתאה, ו־ז באמצע, שהיא אהבה, כח החיבור (תכונת האות ו, ו החבור) וההמשכה (כציור האות ו). האהבה היא קו (ו), המשכה, אבל הנקודה (י), העצם, הנקודה העצמית, היא יראה. כתוב בחסידות⁹⁹ שההבדל בין אהבה

עשו מלקחת את המלוכה לאורך ימים⁹⁹, להוציא ממנו את הניצוצות ולקחת ממנו את המלוכה – לשם כך ידו אוחזת בעקב עשו ועל שם כך הוא נקרא יעקב. אבל כתוב שבמיוחד הוא נקרא על שם "עקב ענוה" וה"עקב ענוה" היא "יראת הוי" – ה־י של יעקב היא יראה, **יעקב** הוא יראה־עקב.

הארזי"ל מסביר⁹⁹ ב'אותיות' שלו את

הפסוק "עקב ענוה יראת הוי": במושגי הקבלה, "ענוה" היא פרצוף לאה, "יראת הוי" היא פרצוף רחל (פרצוף לאה הוא אותיות המחשבה ופרצוף רחל הוא אותיות הדבור⁹⁹) והעקב של לאה ("עקב ענוה") נמצא־מתלבש בתוך הכתר של רחל ("יראת הוי").

חוץ מהמובן של עקב כחלק הכי תחתון של הפרצוף, הסוף שלו, יש ל"עקב" עוד פירוש, אפילו יותר פשוט – שכה, כמו בפסוק "בשמרם עקב רב"⁹⁹. "בשמרם" – מי ששומר את המצוות מתוך

יראת שמים, שומר את השליחות שלו, התפקיד שהקב"ה נתן לו בחיים – "עקב רב", שכה רב, אין סוף שכה. גם ה"עקב" הזה הוא סוף, אבל סוף טוב – התכל'ס, שבעצם גבוהה מכל מה שקדם לה. אם אני מפרש כך "עקב ענוה יראת הוי" הפירוש הוא שהשכר של הענוה הוא יראת ה'.

כתוב בחסידות

שההבדל בין אהבה ליראה הוא שאהבה היא כלפי גילוי, כשיש התגלות, מבקשים 'התגלות' והיא תמיד באהבה, אבל היראה תופסת את עצם הדבר ומשקפת אותו

99 ספר הליקוטים וישב. ובכ"מ.

99 פג ראה רבינו בח"י על בראשית מז, כט. ובעקבותיו בספרים רבים.

99 פד זהר ח"ג קח, ב.

99 פה לקו"ת שה"ש מו, א.

99 פו פע"ח שער ק"ש פכ"ה. וראה בהקדמת בעש"ט עה"ת.

99 פז ח' אדר"א.

99 פח קונטרס העבודה פ"ג (עמ' 18).

עח רש"י על בראשית שם.

עט ע"ח של"ח פ"ג (מ"ת).

99 פ תו"א ויצא כב, ד; בת עין ויצא ד"ה 'וירא ה' כי שנואה לאה'; קהלת יעקב ערך 'אותיות'.

99 פא תהלים יט, יב.

רק מי שמאמין חזק בה' יכול לומר לה' להמתין לו עד שיקבל את האורחים, להגיע לדרגה של "גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה"

שהיא ירושה לנו מהאבות – הוא מרומם את האמונה (כמו שהסבירו על הפסוק "צדקה תרומם גוי"). בני ישראל ראו את הצדקה שה' עשה לנו, את הרחמים של ה' עלינו, הגיעו מתוך כך לנקודה העצמית של היראה ומתוכה להתרוממות האמונה.

הכפילות של הראיה מופיעה

גם בתחלת הפרשה שלנו, פרשת וירא, "וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם"^א (כמו שמציין ומסביר רש"י על הפסוק). כאן מדובר בהכנסת האורחים של אברהם, הצדקה שהוא עושה – וזוכה בזכותה לאמונה, כמו שהבאנו מבעל יסוד העבודה. אפשר לדרוש שרק מי שמאמין חזק בה' יכול לומר לה' להמתין לו עד שיקבל את האורחים^ב, להגיע לדרגה של "גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה"^ג. הוא מאמין בה', שעצמות ה' נמצאת תמיד בכל מקום, "אתו עמו כלומר אליו"^ד, ולכן יכול לפנות אל האורחים ללא חשש ש'יפסיד' את גילוי ה'. כמובן, ראית אלקות כזו ואמונה כזו גורמות גם ליראה עילאה של עמידה כל הזמן לפני ה'.

ג. "יראת הוי" – חמה הקב"ה מפחד?

נחזור לשאלה העיקרית שלנו: כל המדות שלנו בעבודת ה' הן מתוך הדבקות במדות של ה' – גם האהבה והרחמים, אבל גם יראת ה' (שראינו שמופיעה בייג מדות הרחמים במדת "ואמת"). ה' אוהב אותנו ומרחם על בריותינו, אבל איך אפשר להגיד שה' ירא? ממה ה' מפחד?

ליראה הוא שאהבה היא כלפי גילוי, כשיש התגלות, מבקשים 'התגלות' והיא תמיד באהבה, אבל היראה תופסת את עצם הדבר ומשקפת אותו.

ב"א יש נקודה (י) למעלה ונקודה (י) למטה, יראה עילאה ויראה תתאה, וזו של אהבה שמחברת ביניהם. איך אומרים זאת בלשון הקבלה? "דחילו

ורחימו ורחימו ודחילו"^ה (יראה ואהבה ואהבה ויראה). אם הסדר הוא מלמעלה למטה, קודם יש יראה עילאה, אחר כך שתי בחינות של אהבה, שתיהן ב"ו, שהאריז"ל אומר^ו שאפשר לחתוך אותה לאורך לשתי ווין, ו ומילוי ה"ו (ו), שהן "אהבה רבה" ו"אהבת עולם"^ז, ואחר כך יש עוד י של יראה תתאה, עוד עצם. הכל אצל הקב"ה, כמו שנסביר.

יראה וראיה

למעגל של הרחמים, האמונה והאהבה מצטרפת גם היראה. כתוב שיש קשר בין יראה לראיה – הן אותן אותיות (בגימטריא ריו, מספר חשוב בקבלה^ח), בכל מקום שיש יראה יש גם ראיה. הקשר הזה מופיע בפירוש לפני שירת הים, שם יש ראיה כפולה – "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים. וירא ישראל את היד הגדלה אשר עשה הוי' במצרים" – שבעקבותיה יראה, "ויראו העם את הוי'"^ט. מתוך הראיה היראה מגיעים שם גם לאמונה – "ויאמינו בהוי' ובמשה עבדו". בחסידות מוסבר^י שמשה מרומם את האמונה בה' למדרגה יותר גבוהה מהאמונה

פס ראה זר ח"ג ככג, א ואילך; תקו"ז ו (כא, ב); שם י (כה, ב).

צ שעה"כ דרושי העמידה דרוש ה.

צא ראה ספר הערכים חב"ד ח"א ערך 'אהבת ה' – עולם, רבה ובתענוגים'.

צב ע"ח של"ט דרוש י; שעה"כ דרושי 'ועבור'. ובכ"ד.

צג שמות יד, לא.

צד פלח הרמון שמות ד"ה "וירא ישראל" ובכ"ד.

צה בראשית יח, ב.

צו רש"י בראשית יח, ג.

צז שבת קכז, א.

צח לשון המובאת בריבוי מקומות עפ"י רש"י לבראשית

לז, יח.

יראת חטא – פחד ה' שנפרד ממנו

אחד מספרי החסידות הכללית הוא עבודת

ישראל, של המגיד

מקונוניץ, חבר של אדמו"ר

הזקן. היום יודעים במיוחד

שהוא עזר לאדמו"ר הזקן

לברר את נוסח הסידור,

כשהיו תלמידים אצל

המגיד^{צט}. הוא מסביר^ק איך

אפשר להבין שהקב"ה

ירא, ומתוך היראה שלו

גם אני צריך ליראה אותו.

הוא אומר שלקב"ה יש

רצון אחד, להשפיע טוב –

התענוג שלו הוא להיטיב,

"טבע הטוב להיטיב"^{קא}.

למי? לעם ישראל. הוא

רוצה לתת לבנים שלו

אם אני רק

מתבונן באמת

שהקב"ה פוחד

מהחטא שלי, כי

הוא מונע ממנו

את התענוג שלו

להשפיע לי כל

טוב – אני מתמלא

חלחלה וחרדה

ודאגה קיומית.

היראה של ה' היא

מקור היראה שלי

כל טוב סלה בגשמיות וברוחניות, עד לגאולה

האמתית והשלמה – לזה הוא משתוקק, "יותר

ממה שהעגל רוצה לינוק הפרה רוצה להיניק"^{קב}.

כביכול, אם משהו מונע מהקב"ה להשפיע לעם

ישראל – הוא גורם לצער אצל הקב"ה. כביכול,

הקב"ה פוחד מהחטא כמו שאני צריך לפחד

מהחטא.

כתוב בחסידות^{קג} שיראת חטא היא פחד

מניתוק חבל ההתקשרות ביני לבין הקב"ה

בחבלי עבותות אהבה – פחד האדם שמא

יתנתק על ידי מעשה לא טוב, מעשה לא נכון.

הוא מסביר שמכך גם הקב"ה פוחד. אם אני רק

מתבונן באמת שהקב"ה פוחד מהחטא שלי, כי

הוא מונע ממנו את התענוג שלו להשפיע לי

כל טוב – כל ענינו של הקב"ה, כביכול – אני

מתמלא חלחלה וחרדה ודאגה קיומית. היראה

של ה' היא מקור היראה שלי. זהו ווארט חשוב

של המגיד מקונוניץ.

האם ה' מפחד מעצמו?

בכל זאת, כל ההסבר הזה הוא עדיין בגדר

יראה תתאה (יראת חטא) – של הקב"ה. אבל

היראה של יעקב אבינו, "עקב ענוה יראת הוי'",

היא לא יראת חטא אלא "יראת הוי'" – לא

יראה תתאה אלא יראה עילאה, בטול במציאות

ממש. מה יכולה להיות היראה הזו אצל הקב"ה?

לפי העבודת ישראל, הקב"ה פוחד שמא אני

אחטא, וזהו שרש יראת החטא שלי בעצמי –

אני צריך להתבונן איך הוא פוחד מהחטא שלי

וככה לפחד בעצמי ולא לבוא לידי חטא בעצמי.

אבל "יראת הוי'" אינו לפחד ממני, מהתחתון,

אלא לפחד מה'. אם נחדד את השאלה, איך

אפשר לומר שהקב"ה מפחד מה'? הרי הוא

עצמו ה'! מה פירוש האמירה שלקב"ה יש יראת

שמים?!

כמובן, אותו דבר אפשר לשאול על אהבת ה'

צט שפתי קודש אות ז (וראה באורך מאמרו של הרב יצחק ישיעיה וייס בהיכל הבעש"ט לו).

ק' הובא בקונטרס תפארת בני אבותם (דברי תורה מרבי אלימלך מגראדיסק, נדפס בסוף הספר דרך המלך) לפרשת תולדות, וזה לשונו:

"א"י דהנה איתא בספר עבודת ישראל על מה שאמרו ז"ל "הידבק במידותיו, מה הוא רחום אף אתה רחום",

ואיך שייך מדת היראה כביכול אצלו ית"ש, אך הענין הוא, שהבורא ב"ה חפץ חסד הוא וזהו תענוגו כשמשפיע

לעמו בית ישראל כלטוב, ועי"ז שייך אצלו ית"ש בחינת יראה, היינו שירא שלא יחטא אדם ח"ו ולא יוכל לקבל

השפעות טובות. והנה בהתבונן האדם במעוז שכלו איך שאין לשער ואין לספר כמה וכמה הוא גודל ועוצם

אהבת הבורא ית"ש לכל איש ואיש הישראלי, שע"י גודל אהבתו להאיש הישראלי שייך אצלו כביכול בחינת

יראה כנ"ל, כמה וכמה צריך להיות בגודל היראה והפחד והרעדה לעשות שום דבר, קטנה או גדולה, שהוא ח"ו

נגד רצון אלוקים חיים ומלך עולם ב"ה, אשר כ"כ הבדיל אהבתו ית"ש אליו...

וראה גם אמרי אלימלך ויצא ד"ה "או יבואר ויצא יעקב" ובדרך המלך שבת תשובה תר"צ (גם בנוגע ליראת העונש).

ראה גם מגיד דבריו ליעקב רמזי תורה קס ויתא (והנסמן שם באור תורה השלם); אור המאיר עקב ד"ה "ועתה ישראל"; אורח לחיים בראשית ד"ה "או יאמר בראשית"

וראה ד"ה "עשר תעשר"; באר מים חיים תרומה כה, י; נועם אלימלך ר"פ יוגש (בכ"ד הובאו הדברים בשם המגיד ממעזריטש נ"ע).

קא ע"ח שער הכללים רפ"א ובכ"ד.

קב פסחים קיב, א.

קג לקו"ת שה"ש לו, ג.

'סתם' יצר הרע – זהו המקור של כל היצר הרע, העשו, התהו. אבל, שוב, העוצמות האדירות שיש לכל אחד הן אורות דתהו – אותם צריכים בשביל להביא משיח. זו הטענה של הרבני^ק כל הזמן, 'עשו כבר מוכן! רבותי, תדעו שעשו מוכן, הבעיה רק שיעקב יכול אותו, יקבל אותו, יפנים אותו'. כל אחד, בטבעו, פוחד מהמפלצת שבתוכו – שמא פתאום תתפרץ. לא כל אחד מודע לפחד הזה, אבל הוא קיים אצל כל אחד. כדי שהמפלצת לא תתפרץ האדם מחזיק את עצמו – מחזיק את הזקן, מחזיק משהו... כל אחד מצליח להחזיק את עצמו מפני האורות דתהו שיש לו.

פחד ה' מהתהו שבו

נחזור לקב"ה: גם לקב"ה יש את הפחד הזה. לכן לפעמים כתוב בתורה שה' נשבע לא לעשות משהו – כמו בפרשת נח, שהקב"ה נשבע לא להביא עוד מבול לעולם^ט. למה הוא צריך להשבע? הוא לא יכול סתם לומר 'אני לא הולך להביא עוד מבול'? הוא צריך להשבע מפני מדת הדין^פ. אלו דברים שמאד קשה לומר. לקב"ה יש מדת הדין, לקב"ה יש עוצמות, יש תהו – הוא צריך להשבע לרסן אותם, לא לתת להם לפרוץ.

בכל זאת, ה' לא רוצה לוותר על העוצמות האלה, כי תכל"ס הגאולה תבוא מהן – מאותו תהו תבוא הגאולה. רק צריך יעקב אחד, שהוא בתכלית הענוה והבטול, ויש לו גם יראה תתאה והעיקר יראה עילאה, כדי שיוכל להכיל את האורות דתהו האלה. לכן יש גם כל מיני סוגי

העוצמות

האדירות שיש
לכל אחד הן
אורות דתהו –
אותם צריכים
בשביל להביא
משיח. עשו כבר
מוכן! רבותי,
תדעו שעשו
מוכן, הבעיה רק
שיעקב יכול אותו,
יקבל אותו, יפנים
אותו

– מה פירוש שהקב"ה אוהב את ה'! אם האהבה היא לגילויים, כמו שאמרנו, אפשר להסביר שה' אוהב את הגילוי שלו עצמו, משתעשע בו. אם התכלית של הגילוי היא להשפיע לנו – ה' אוהב זאת. אבל מהי יראת ה' של ה'? צריך להתבונן עמוק שהשרש האמתי של היראה אצל כל אחד מאתנו הוא שהאדם פוחד מעצמו. מה הכוונה שאתה פוחד מעצמך? אוי ואבוי אם פתאום יתגלה מי אתה ומה אתה. מה אמרתי עכשיו? איך יכול להיות שהקב"ה פוחד?

התהו שבי – הפחד והתקוה

נתחיל מכיוון אחר: הרבי אמר^ק שבשביל להביא את המשיח תיכף ומיד ממש עלינו לאמץ את הנוסחה של "אורות דתהו אבל בכלים דתיקון" – צריך לקחת אורות דתהו, אבל להכניס אותם בכלים דתיקון. מי שעושה את הכלים דתיקון, ריבוי המצוות, הוא יעקב – "עם לבן גרתי..." ורתיג מצוות שמרתי^ק. יעקב עושה את הכלים, אבל "ידו אוזחת בעקב עשו" – עשו הוא תהו^פ.

בעצם, ליעקב יש גם שרש של תהו בתוך עצמו. כל אחד שמתבונן עמוק יודע שיש לו עוצמות בלתי-מרוסנות. אצל אדם שאיננו מתוקן בתכלית, העוצמות הפנימיות הן כמו מפלצת בתוך הלא-מודע שלו, בתת-מודע, ואוי ואבוי אם המפלצת הזאת תתגלה. לכן הוא צריך כל הזמן כח נפשי של גבורה, "איזהו גבור? הכובש את יצרו"^פ, כדי לרסן את העוצמות האלה. לעוצמות האלה קוראים יצר הרע. לא

קד שיחת כ"ח ניסן תנש"א.

קה בראשית לב, ה וברש"י עה"פ.

קו ראה תו"א, תו"ח ואוה"ת ר"פ ושלח. ובכ"מ.

קז אבות פ"ד מ"א.

קח שיחת ויצא ט' כסלו תשנ"ב.

קט בראשית ט, יא. ישעיה נד, ט.

קי ראה רבינו בחיי על בראשית ח, כ.

אברהם, אלהי יצחק ואלהי יעקב – ליעקב שייך הגילוי של "והנורא", כמו שכתוב בו "ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה"^{קיד}. הבעל שם טוב קורא לגילוי הזה אצל יעקב אבינו יחוד יראה-נורא^{קטו}. מוסבר^{קטז} ש"נורא" הוא גילוי עצמי, ולדרכנו כעת זהו גילוי עצם יראת ה' מעצמו – סוד כניסת המאור במקום האור. החידוש הוא שכאשר אני ירא ביראה עילאה^{קכ} מה"נורא" של ה' נמשך קו וחוט מתפארת הנעלם, קו שהוא צמצום-של-דרכו כל העצם, המאפשר המשכת אורות דתהו (אין סוף) בכלים דתיקון (זהו הכח של פנימיות הקו, סוד התורה^{קכ}, והיינו ה"מגיד דבריו ליעקב", ל"יעקב אשר פדה את אברהם", כפי שנתבאר לעיל).

בגילוי ה"נורא" של ה' יש גם רחמים (שרש הקו בתפארת הנעלם), גם אמונה (נשיאת הפכים^{קכ}, בלי גבול בתוך גבול^{קכ}) וגם יראה (יראה עילאה, תוך חוית "כולא קמיה כלא

קיד בראשית כח, יז.

קטו כש"ט (קה"ת) אותיות צגי, קלה, קס, קסב, קסג. קטז וראה תו"ח בשלח רלד, ב (שמות ח"א עמ' קסז). ובכ"מ.

קיד אליבא דאמת, כפי שמבאר שביראה כל המדרגות קשורות זו בזו, יש כאן קשר גם ליראת החטא: ה"נורא" הוא גם סוד "נורא עלילה על בני אדם" (תהלים סו, ה) – ס"ת אלהים, מדת הדין של ה' – ה'עלילה' האלקית של מציאות החטא בעולם (ראה נתחומא וישב ד) שבביל שתהיה יראת חטא, ה'כלי ליראה עילאה וגילוי הנורא. כפי שהוסבר לעיל, שרש יראת החטא הוא ביראת החטא של ה' – הן יראתו מפני חטא האדם, והן יראתו מפני החטא של עצמו, כביכול, שהוא אייחורת כח הגבול הכלול בשלמותו יתברך (עבודת הקדש ח"א פ"ח), כחו יתברך להמשיך בלי גבול (אור אין סוף, תהו) בגבול (קו, תורה ומצוות). ידוע הפתגם בחסידות ש'מתנגד הוא גבול, חסיד הוא בלי-גבול ורבי הוא בלי-גבול בתוך גבול' – כל מציאות הצמצום היא כדי לגלות שה' יתברך הוא רבי, ולאפשר לצדיקי האמת ("ועמך כלם צדיקים") ללכת בדרכיו ולגלות את הבלי-גבול בתוך גבול, "עצמות ומהות כמו שהלביש את עצמו בתוך גוף" (שיחת אחש"פ תש"י, נתבארה באריכות במאמר "וצדיק יסוד עולם" בספר לב לדעת).

קיד נהר שלום ט, ד. ובכ"מ.

קכ ראה סוד הוי' ליראיו עמ' לג הערה ד (ומבואר בשיעורים בסוד ה"ח"ג פ"א ואילך). ובכ"מ.

קכ ראה גם לעיל הערה קיז ובשיעור ח"י אב תשפ"א – נדפס בגיליון לך ה' השתא.

יהודים. אפשר לדרג את כל היהודים כדרגות שונות של תהו ותיקון – צריך את כולם.

יחוד יראה-נורא

אמרנו שכל העולם נברא בתוך נקודת היראה, נקודת הצמצום. איך התחולל הצמצום באור אין סוף? בחסידות מוסבר^{קיא} שהצמצום הוא "כניסת המאור במקום האור" – המאור עצמו הופיע, וממילא האור 'התעלם' בתוכו. האור הוא התהו הלא-מרוסן וצריך תוקף עוד יותר פנימי, תוקף של עצם המאור, שיכנס במקום האור כדי להעלים אותו – התוקף הזה הוא השבועה של ה'. אנחנו נמצאים שם, בתוך היראה-עילאה של ה'.

הרבה פעמים אנחנו מסבירים^{קייב} שיראה עילאה, בטול במציאות, היא הרגשה שאני כתם שחור על סדין לבן – שאני פוחד מהמציאות שלי. היום דברנו על פחד מהעוצמות הבלתי-

מרוסנות שלך, מהאיך-סופיות שלך. לכל אחד יש אין סוף, בהתחלה האיך-סוף לא מרוסן, לא בשליטה, אבל אצל חסידים הכל צריך להיות בשליטה (כמו שאומרים היום, 'הכל בשליט' א...)

– "מח שליט על הלב"^{קייג}.

הגילוי של עצמות ה' בתוך החלל של היראה הוא ענין יסודי ועיקרי מאד אצל הבעל שם טוב, ששייך דווקא ליעקב אבינו: בברכת אבות אומרים "הגדול, הגבור והנורא" כנגד "אלהי

קיא מטבע לשון מפלה"ר בכ"מ. ראה סוד ה' ליראיו עמ' עב הערה כא. ובכ"מ.

קייב שיעורים בסוד ה' ליראיו ח"א הקדמה פ"ד (עמ' קיז). ובכ"מ.

קייג זהר ח"ג רכד, א; תניא פ"ב.

הפחד שהתהו

לא יתפרץ בצורה
לא נכונה אחז
בתהו של הנשמה
ובתהו של הקב"ה
ומנתב-מנווט
אותו להגיע
לכלים דתיקון –
כל הכלים של
תורה ומצוות שה'
הנחיל לנו

אם הנקודה

של יראת ה'
נפסקת לשניה
- הכל מתפרק.
בשניה אחת יכול
להתפרץ כח
הרסני, כמו פצצה
אטומית שהורסת
את כל העולם,
האישי והכללי

זהו הווארט של "עקב ענוה יראת הוי", הסוד של יעקב – יעקב שלנו וכולנו יעקב.

שהקב"ה יעזור שנקיים "ויקח את שני נעריו אתו", שנקח את כל התלהבות הנעורים וזריזות הנעורים, ונצל זאת לקיים את רצון הקב"ה ולהביא את המשיח תיכף ומיד ממש, כמו שהרבי אמר. הרבי אמר^{קכ} "אני את שלי עשיתי" וגם אמר^{קכג} שהדבר תלוי במשיח עצמו. מהו משיח עצמו?

האורות דתהו, אבל שיכנסו בכלים דתיקון. שוב, המדה העצמית ביותר היא היראה – "יראת הוי' טהורה", שיש לכל יהודי.

יש ווארט חשוב מהרבי ר' בונם מפרשיסחא^{קכד}, שחלילה שהיראה תפסק לשניה אחת בחיים. האהבה יכולה להפסק, יש זמנים שהיא יותר גלויה ויש זמנים שפחות, אבל אם הנקודה של יראת ה' נפסקת לשניה – הכל מתפרק. הוא לא אמר במלים שאמרנו, אבל בשניה אחת יכול להתפרץ כח הרסני, כמו פצצה אטומית שהורסת את כל העולם, האישי והכללי. לכן כל החיים צריכה להיות יראה, אבל היראה הטהורה הזו היא מקור של כל טוב סלה – כל טוב בגשמית וברוחניות.

שהקב"ה יזכה אותנו לכך, זהו המשיח. ידוע^{קכה} ש**משיח** הוא ראשי תיבות **מלך-חסיד-ירא-שמים**. שנזכה לביאת משיח צדקנו תיכף ומיד ממש. יעקב שלנו יביא לנו את המשיח, עם המעשים הטובים שלו ועם הכוחות העצמיים שלו, בתוך כלים דתיקון. לחיים לחיים.

שהוא שם שדי במילוי (**שין דלת יוד**), שם המופיע גם אצל אברהם בברית המילה (בראשית יז, א) וגם בדברי יעקב לבניו בירידה למצרים, "אל שדי יתן לכם רחמים" (בראשית מג, יד). ר"ת **ישראל** (לקומ"ת תורה סב).

קכג שיחת ש"פ נח תשנ"ב.

קכד רמתים צופים סימן א אות צט.

קכה ראה חסדי דוד הנאמנים ח"י עמ' 109; התועודות י"ט אלול תשע"ב. ובכ"מ.

חשיב^{קכא}, כולל גילוי האיך-סוף הטמון בירא עצמו).

"עקב ענוה יראת הוי" – הכח להכיל את התהו

שוב, ה"עקב ענוה יראת הוי" אמר שהשכה, התכל'ס של הענוה ("עקב ענוה"), הוא להגיע ליראה עילאה – הפחד שהתהו לא יתפרץ בצורה לא נכונה. היראה הזו אוחות בתהו של הנשמה ובתהו של הקב"ה

ומנתבת-מנווטת אותו להגיע לכלים דתיקון – כל הכלים של תורה ומצוות שה' הנחיל לנו, ובכך נתן לנו כח להכניס את האורות דתהו בכלים דתיקון וככה להביא את הגאולה. לכל יהודי יש תהו, חלק של עשו, אבל יש לו כח להכיל את האורות דתהו בכלים דתיקון – כח להכניס את העוצמה בכלים של תורה, בחידושי התורה המיוחדים שלו. על זה למדנו בתניא בימים האחרונים, "כל איש ישראל יוכל לגלות תעלומות חכמה ולחדש שכל חדש הן בהלכות הן באגדות הן בנגלה הן בנסתר כפי בחי' שרש נשמתו ומחוייב בדבר להשלים נשמתו בהעלאת כל הניצוצות שנפלו לחלקה ולגורלה כנודע"^{קכב}.

קכא ע"פ זהר ח"א יא, ב.

קכב תניא אגה"ק כו (שיעור י' חשון בשנה פשוטה).

בהמשך האגרת שם, בשיעור שלמדנו היום (י"א חשון), כתוב שלעתיד לבוא "אפשר וקרוב הדבר שידעו מפנימיות התורה כל גופי התורה הנגלית כמו אברהם אבינו ע"ה". מכאן מובן שהתהליך מאברהם אבינו ליעקב אבינו הוא מהנסתר לנגלה, מהמקיף לפנימי – המקיף הגדול, אור אין סוף שלפני הצמצום, הוא הנסתר, והקו וחוט (קו הרחמים והאמונה, כמוסבר בפרק הקודם) שנמשך לתוך החלל הפנימי (חלל היראה) הוא הנגלה. בתוך התורה גופא, הפחד מהתהו מתבטא בפחד מלימוד הקבלה, לימוד הנסתר, אכן בזמנו "מותר ומצוה לגלות זאת החכמה" (תניא אגה"ק כו) וב"פוצו מעינותיך חוצה" תלויה ביאת המשיח (אגרת הבעש"ט לגיסו בריש כתר שם טוב) – עשו כה מוכן להכנס לכלים של יעקב, עד שמתוך עוצמות התהו גופא יודעים גם את התיקון. גם כינוי אברהם כאן רומז להמשכה ביעקב אבינו: "אברהם אבינו עליו השלום", עולה 814 – **כב** (דורו של יעקב) פעמים **לז** (**הבל**, אותו יתקן יעקב בשלמות),

הלומד על מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ החידוש של גיל מצוות הוא היכולת לחבר את רגש־הלב למעשה.
- ◆ להבאת הגאולה נדרש שכל טוב, לב חם ויכולת לחבר הכל לפעולה.
- ◆ על האדם לקחת למשך כל ימי חייו את "שני נערינו" – הזריזות וההתלהבות של שנות הנעורים.
- ◆ חיבור הרגש והמעשה הוא יחוד קוב"ה ושכינתיה.
- ◆ בגיל יג זוכים ביכולת להדבק ב־יג מדותיו של ה' – ולכן אז מתחייבים במצוות.
- ◆ כל המדות שיש לנו בעבודת ה' – הן מדות שקיימות אצל ה' יתברך.
- ◆ מדת "ואמת" – מרכז יג מדות הרחמים – היא שרש היראה, "יראת הוי' טהורה עומדת לעד".
- ◆ הצמצום הוא בנקודה האמצעית של אור־איך־סוף – נקודת היראה.
- ◆ חיקוי חיצוני מיועד להתייהר וסופו כשלון. חיקוי ה' הוא חיקוי טוב המגלה את מדותינו העצמיות.
- ◆ רחמי יעקב פודים־מחדשים את אהבת אברהם וזכרון יעקב פדה־הציל את אמונת אברהם בכבשן האש.
- ◆ האמונה האמתית היא צדקה מה' והצדקה מרוממת את האמונה (גם אצל מי שבמדרגת "גוי").
- ◆ יעקב רומז ל"עקב ענוה יראת הוי'" – שכר הענוה שלו הוא יראה עילאה.
- ◆ גם כשיעקב זוכה לשם הגדלות, ישראל, שם הענוה לא זז מקומו.
- ◆ האהבה מתייחסת לגילויים והיראה תופסת בנקודת־העצם.
- ◆ ראייה מביאה ליראה שמרוממת את האמונה.
- ◆ האמונה החזקה בה' מאפשרת לפנות לפעולה במציאות בלי לחשוש לאבד את נוכחות ה'.
- ◆ יראת החטא של ה' היא היראה שאנו נחטא ובכך נפרד ממנו ונפגע בהשפעתו הטובה לנו.
- ◆ ההתבוננות ביראה של ה' מפני חטאינו היא מקור יראת החטא שלנו.
- ◆ שרש היראה העמוקה שלנו הוא הפחד של ה' מעצמו.
- ◆ בתוך כל אדם יש עוצמות איך־סופיות. אצל אדם לא־מתוקן הן 'מפלצות' בתת־מודע, אך הן גם ה"אורות דתהו" הנדרשים להבאת הגאולה.
- ◆ כל אדם חושש, במודע או בלא־מודע, מהתפרצות ה'מפלצת' שבתוכו.
- ◆ הקב"ה חושש, כביכול, מהתפרצות מדת הדין התוהית שבתוכו – וכדי לכבוש אותה נשבע שלא יביא מבול.
- ◆ הכח העצמי לרסן את התהו הוא כניסת המאור במקום האור – יחוד יראה־נורא.
- ◆ "עקב ענוה יראת הוי'" הוא הכח להכיל את התהו ולנווט אותו לכלים דתיקון – הכח להביא את המשיח.
- ◆ תורה ומצוות הן הכלים לתיקון לאורות דתהו.
- ◆ חידושי התורה המיוחדים של כל יהודי הם הכלים דתיקון לאורות דתהו שלו.
- ◆ האהבה משתנה אך היראה צריכה להיות קבועה ונצחית.
- ◆ ברגע אחד של איבוד היראה אפשר להרוס את כל העולם – הפרטי והכללי.
- ◆ היראה העצמית מביאה את המשיח – מלך חסיד ירא שמים.

המדור מוקדש לזכות: החי"ל בצבאות ה' שלום דוב בער
בן אורה רבקה שי' וינגרט לרגל יום ההולדת - יב חשון

שיעור

מזבחות אברהם, בארות יצחק וצאן יעקב

תחביבי האבות

קיצור מהלך השיעור

הרבי מליובאוויטש מעמיק בסוד **שלושת המזבחות** שבנה אברהם בפרשת לך לך. בפרשתנו נוסף **מזבח רביעי**, שמזמין התבוננות נוספת בענין – העמקה בסוד המזבח הרביעי, הקבלת **שבעת המזבחות** שבנו האבות ותשומת לב לכך שרובם נבנו על ידי **אברהם אבינו**. מתוך כך מורחב המבט לשים לב שכשם שאברהם 'חובב' מזבחות כך **יצחק 'חובב' בארות** (באותו מבנה בדיוק, שלש בארות ואחריה רביעית) ו**יעקב אבינו 'חובב' רעית צאן** – שלש עבודות של האבות המתוות לבנים דרך של **מסירות נפש, תורה ותשובה**.

גם מסביר שכל מזבח הוא בחינת בית המקדש – מקדש ראשון, מקדש שני ומקדש שלישי. קצת פלא שהרבי לא מביא את ההדגשה ברש"י שאברהם אבינו בנה² סך הכל ארבעה מזבחות, על הפסוק שכתוב בבלעם: "את שבעת המזבחות ערכתי"³, כנגד שבעת המזבחות שבנו האבות – ארבעה בנה אברהם, אחד יצחק ושנים יעקב. הרביעי של אברהם הוא בעקדה,

ב – ככלל, מופיע הפועל "בנה" ("ויבן") אצל מזבח (יש גם עשה וגם יצב) – בנה עולה **מזבח**. ישנו קשר עצמי בין בנין למזבח, סוד בנין פרצוף רחל, מלכות מזבח (**בנין מזבח** = 169, אחד אהבה ברבוע, אחד היה אברהם [אהבי]). "ר"ת בם ס"ת נח"ן, רוס"ת יפי, שלמות של 10 ברבוע).

ג במדבר כג, ד.

מזבחות אברהם אבינו

יש שיחה של הרבי^א על שלשת המזבחות שאברהם אבינו בונה בפרשת לך לך. שלשת המזבחות מופיעים פחות או יותר בסמיכות, כולם בתחלת הפרשה. על שני הראשונים רש"י כותב הסבר – הראשון על בשורת הזרע ובשורת הארץ והשני שהתפלל על עכן במלחמת העי – ואת השלישי לא מפרש בכלל, מובן מאליו. הווארט של הרבי בשיחה ששלשת המזבחות מכוונים כנגד שלשה מיני קרבנות כלליים – שלמים, חטאת ועולה, לפי הסדר הזה. הרבי

נרשם ע"ו איתואל גלעדי. לא מוגה. מוצאי י"א חשון תשפ"ב – טלפונית.

א לקו"ש ח"ל שיחה א לפרשת לך לך.

המתים (כמו שמובא בשיעור התניא היום¹⁰), נותרת כמצוה תמידית רק מצות "ונקדשתי"¹¹ (בלשון נפעל, מאליו וממילא¹²) – מסירות הנפש של יצחק הנעקד (בנפעל) על גבי המזבח.

מזבחות האבות

בכל אופן, אברהם בנה ארבעה מזבחות. אם שבעת המזבחות של האבות הם כנגד שבע מדות הלב מחדסד עד מלכות, אברהם עשה־תקן את ארבע המדות חסד־גבורה־תפארת־נצח (מחדסד, "חסד לאברהם"¹³, ועד נצח ענף החסד, הכח המוציא את רגש החסד מן הכח אל הפועל ממש במציאות החיצונית, "לבר מגופא"¹⁴). יוצא טוב שמזבח יצחק כנגד ההוד, ענף הגבורה. המזבח השני של אברהם הוא גבורה, שייך לחטא עכן ולתשובה. המזבח השלישי הוא יעקב עצמו (שבאברהם, "יעקב אשר פדה את אברהם"¹⁵), מדת התפארת. אחר כך יוצא ששני המזבחות של יעקב הם יסוד ומלכות. השביעי הוא צווי של ה' לקיים את ההבטחה שלו, זירוז לעשות את המזבח שהבטיח – מזבח בית אל. המזבח הראשון שיעקב עשה, הששי, הוא בשכם – היסוד עצמו, בחינת יוסף ("גופא [יעקב] ובריתא [יוסף] חשבינן חד"¹⁶). אחר כך בית אל היא ירושלים, המלכות¹⁷.

ולסיכום:

טו תניא אגה"ק כו (עפ"י תוד"ה "אמר רב יוסף" שם, ועוד).
טז ויקרא כב, לב.
יז ראה מלכות ישראל ח"ג מאמר "מצוות מסירות הנפש".
יח מיכה ז, כ.
יט וכידוע הרמז ש־נצח = חס חסד, ודוק.
כ ישעיה כט, כב.
כא זהר ח"ג רכג, ב ובכ"מ; ע"ח של"א (פרצופי ז'ו"ן) פ"ג.
כב רמז יפה בחכמת המספר: הדרך היחידה לחלק 7 לשלשה מספרים שגם המשולש וגם הרבוע שלהם יהיה כפולה של 7 הוא 1, 2 ו־4. 4 ברבוע הוא 16 ועוד 2 ברבוע, 4 ועוד 1 ברבוע עולה 21, 21 פעמים 7. ובמשולש: 4 במשולש שהוא 10, 2 במשולש הוא 3, ועוד 1 מקבלים 14, שהוא פעמיים 7. משהו מובהק בחלוקת 7 לחזקות של 2 – 2 בחזקת 0, בחזקת 1 ובחזקת 2. כמו יום ראשון־שני־רביעי במעשה בראשית, בהם נאמר "יהי" (בראשית א, ג'ו־ד').

בהר המוריה. כלומר, יש שלשה מזבחות בתחלת לך לך, אבל יש גם מזבח רביעי בסוף הפרשה שלנו, פרשת וירא¹⁸ (ורמוז: ד"פ מזבח עולה ברוך – ר"ת "ראש ומקור כל ברכה"¹⁹, בחינת אברהם, לו נאמר "והיה ברכה"²⁰ – "ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ"²¹).

קודם כל, אם שלשת המזבחות הם כנגד שלשת האבות, אברהם־יצחק־יעקב, הרביעי הוא כנגד דוד (הרגל הרביעית של המרכבה) או כנגד משיח (בן דוד, שדוד שמו²²), אבל הרבי אומר שהמזבח השלישי של אברהם הוא כנגד בית המקדש השלישי שיבנה מלך המשיח (ואף קושר אותו בפירוש למלכות דוד בחברון ולמלכות בית דוד העתידי). לכן צריך לומר שהמזבח הרביעי כבר רומז לתחית המתים. מתאים לענין, כי אז היתה תחית המתים של יצחק אבינו שפרחה נשמתו – היה שלש שנים בגן עדן ואחר כך חזר²³ (כדי להתחתן עם רבקה אמנו בהגיעה לגיל שלש, שאז היא ראויה לביאה, כך ששלש השנים בגן עדן הן הכנה לחתונה בתחלת השנה הרביעית, בסוד "קדש [קידושין] הלולים [הילולא היינו חתונה] להוי' [לשם יחוד שם מה ושם בן, יצחק ורבקה]²⁴ [כ"ב, וד"ל]). כמו שאנחנו תמיד מסבירים²⁵, כאשר "מצוות בטלות לעתיד לבוא"²⁶, בתחית

ד אכן, הרבי מתייחס בהערה 53 בשיחה למזבח הזה והיחס בינו לבין שלשת המזבחות שקדמו לו (שאינו רק "סימן לבנים", אלא "תחילת מעשה הבנים", ולכן הוא מצד הצווי ובמקום המקדש והמזבח בהר המוריה).

ה תקו"ז תקון ע (קכ, ב).

ו בראשית יב, ב.

ז שם יד, יט.

ח ראה סנהדרין צח, ב.

ט מדרש הבאור פרשת וירא. מובא בפירוש ריב"א על בראשית כה, כז ובחזקוני כב, יט.

י ראה רש"י לבראשית כה, כ.

יא כמבואר בסוף לקו"ת – עיי"ש.

יב ויקרא יט, כד. "קדש הלולים להוי'" ועוד יצחק רבקה = 1096 = 8 פעמים 137 = [ונמחוי'] אשה משכלת" (משלי יט, ג), ודוק.

יג הקדמת סוד הוי' ליראיו (עמ' סז), וראה באריכות שיעורים בסוד ה' ח"א עמ' לה ובכ"ד.

יד נדה סא, ב.

שלשה מזבחות ואחר כך השלים את הרביעי^כ, וכך יצחק חפר קודם שלש בארות (עשק־שטנה־רחובות^{כז}) ואחר כך, אחרי כל הסיפור עם אבימלך ואחרי שבנה את המזבח היחיד שלו, דווקא בזכות המזבח שבנה, באו עבדיו ואמרו לו "מצאנו מים"^{כח} וזו הבאר הרביעית שלו, שנקראת "שבעה"^{כח}. איני זוכר אם מישהו מציין זאת, שבדיקו אותנו מבנה – 3 ועוד 1.

שוב, בלשון הזו – אין לי מלה יותר טובה – שלאברהם יש 'תחביב' של בנין מזבחות וליצחק 'תחביב' של חפירת בארות, מה ה'תחביב' של יעקב? לרעות צאן. זה הענין שלו. כל האבות היו רועים, האבות והשבטים, אבל התורה מציינת זאת במיוחד לגבי יעקב אבינו. הוא רעה את צאן לבן במסירות נפש, ועשה־תקן את העקודים־נקודים־ברודים^{כט}. כתוב בקבלה^ל שהצאן של יעקב הוא בעצם נשמות ישראל. הוא רעה את כל הנשמות שעתידות להוולד ממנו, כל מי שבשם ישראל יכונה. הצאן של יעקב הוא "צאינה וראינה"^{לא} – צאינה וראינה, כמו שהסביר אדמו"ר הזקן^{לב}.

המזבחות לשלשת בתי המקדש, להקבלת שלש בארות יצחק לשלשת בתי המקדש. וראה גם יהא שלמא רבה (מהרב דב קוק שליט"א) עה"פ "כי נשבעתי" (בראשית כב, טז), שמקביל את ארבעת המזבחות של אברהם לארבע הבארות של יצחק (וכן את הבאר של אברהם מול המזבח של יצחק).

כה יצוין שהרבי מדבר בשיחה, בהקשר אחר (של פעולות המזבח ושל סוגי הקרבנות), על "ארבעה שהן שלשה".

כו בראשית כו, יח־כב.
כז שם פסוק לב.

כח מזבח באר = "פ הוי' ארבעה כאלה – ד פעמים מזבח ועוד ד פעמים באר – כבר שוה 1040, שעולה יצחק פנים ואחור (י יצ יצח יצחק, יצחק צחק חק ק), וכן עולה שמות ארבעת בני אהרן, נדב אביהוא אלעזר איתמר.

כט בראשית לא, י. אם רוצים למצוא גם אצל יעקב שלש בחינות עדרים ועוד בחינה רביעית, אפשר להבחין בין ה"טלאים" שנזכרו בתחלה ל"ברדים" שבהמשך (ראה פירוש הרד"ק), כך ששה"כ יש עקודים־נקודים־טלאים ועליהם נוספים הברודים.

ל ראה זהר ח"א קסג, ב.
לא שה"ש ג, יא.

לב ראה לוח "היום יום" כ"ג שבט (וד"ה "צאינה וראינה" תקע"ב).

גבורה	חסד
אברהם	אברהם
מזבח העי	מזבח שכם
תפארת	
אברהם	
מזבח חברון	
הוד	נצח
יצחק	אברהם
מזבח באר שבע	מזבח הר המוריה
יסוד	
יעקב	
מזבח שכם	
מלכות	
יעקב	
מזבח בית אל (ירושלים)	

אברהם איש חסירות הנפש

כל זה מאמד מוסגר, שמי שעשה הכי הרבה מזבחות הוא אברהם – פרט שלא כל כך מזהים אתו, שהוא בעל המזבחות יותר מכולם. למה דווקא אברהם? בשיחה הרבי אומר שדווקא המזבח השלישי הוא עיקר מסירות הנפש שלו, אבל לפי פשט כל מזבח לה' הוא לזבח את עצמך, כמו שהרמב"ן כותב^{כג} שכל ענין הקרבן – כדי שהקרבן יפעל את פעולתו – הוא ההתבוננות וההרגשה (רגש פנימי ואמתי) שהקרבן הוא תמורת־אני. כלומר, מזבח בכל מקום הוא לזבוח את עצמך לה' – מסירות נפש. כל הענין כאן שאברהם הוא עמוד מסירות הנפש של עם ישראל.

'תחביבי' האבות

כמו שלאברהם היה 'תחביב' לבנות מזבחות, ה'תחביב' של הבן שלו, יצחק, הוא לחפור בארות^{כד}. מענין שאותו סדר – אברהם בנה

כג בפירושו על ויקרא א, ט.

כד בהערה 63 מציין הרבי, על הקבלתו־שלו את שלשת

עלית הדומם צומח חי מדבר

כל ה'תחביבים' האלה, כל העסקים של האבות – העסק של המזבחות, העסק של הבארות והעסק של הצאן – נועדו לפעול עליה בארבעת חלקי המציאות, דומם-צומח-חי-מדבר:

בצאן הכי ברוה, לקחת את החי – הצאן, הכבש – ולהפוך אותו להיות בן אדם, הכבש הזה יתגלגל ויחזור כנשמה בגוף, כיהודי שלם. הבאר היא "העלאת מיין נוקבין" – אתערותא דלתתא, התעוררות מלמטה – מים חיים. הבאר היא "באר מים חיים"^{טז}, שפועלת בתוך הנשמה העלאת מיין נוקבין. המזבח הוא גם לקחת קרבן, מן הבהמה, וההקרבה מעלה אותו למעלת אדם. המזבח הוא דומם אבל יש לו כח להעלות את החי, הבהמה, לאדם.

כל עסק האבות הוא לפעול עליה בדצח"מ. לעתיד לבוא כשיבוא משיח כתוב^{טז} שהנשמות החדשות תאכלנה אותנו וגם תעלינה אותנו ממדרגת מדבר למדרגת מלאך, ועוד יותר גבוה. זה אחד מעיקרי סודות הבריאה – קשור גם להסבר שלנו לסוד האבולוציה, שה'שפיץ' של ההתפתחות הוא כח עלולות למדרגה יותר גבוהה בסדר של דצח"מ. זו בעצם היתה הפעולה המודעת של האבות – אברהם במזבח, יצחק בבאר ויעקב בצאן שלו.

זה נושא שלם בפני עצמו, אבל החידוש – שלא כל כך מדובר – הוא המזבחות של אברהם, ענין עיקרי ועצמי אצל אברהם אבינו ע"ה. יש כאן רמז מובהק: **מזבח במילוי – מס זין בית חית** (977), הערך של **אמונה-תענוג-רצון, עצמות-אין-יש כו', כתר שם טוב**, (כנודע) – עולה ג"פ **אברים** (ג המזבחות הראשונים של תחלת פרשת

לך לך הם בהיותו עדיין אברהם) ועוד **אברהם** (בעקדה הוא כבר נקרא אברהם)!

חסירות נפש, תשובה, תורה

מזבח הוא מסירות נפש, כמו שהסברנו – שהוא מוכן להקריב את עצמו. מהו הבאר של יצחק? באר הוא העלאת מ"נ, תשוקה, "ואל אישך תשוקתך"^{טז}. יותר בכללות, העלאת מ"נ היא תשובה. מסירות נפש היא למות על קידוש ה', אברהם אבינו – לא מחפש זאת במודע, מסירות הנפש טבעית אצלו, קיימת כל הזמן, כל רגע (תוך כדי קיום שליחותו המודעת לו, לפרסם אלקות בעולם). העלאת מ"נ היא כמו "כל ימיו בתשובה"^{טז} – שכל רגע הוא משתוקק להתעלות, להתייחד, העלאת מ"נ לצורך זיווג. מסירות נפש עושה זיווג למעלה, אבל למטה אתה מת. לעומת זאת, העלאת מיין נוקבין היא כדי להמשיך מיין דכורין למקום בו אני נמצא. זו תנועה של תשובה אל ה'. יעקב הוא כבר תורה (כידוע) – הצאן של יעקב הוא תורה, אותיות של תורה, מה ש-**ישראל** ראשי תבות "יש ששים דיבוא אותיות לתורה"^{טז}. כל אות היא בחינה של "צאינה וראינה".

אם כן, יש כאן מהלך חדש כללי, שהאבות הם מסירות נפש, תשובה ותורה. השלישיה הזו חוזרת באופן מובהק להסבר של הרבי לשלשת המזבחות – הראשון מזבח של תורה ומצוות, השני מזבח של תשובה וכפרה והשלישי מזבח של מסירות נפש (הסדר אמנם מהופך כאן, אך הרבי מדגיש בסיום השיחה שהשלמות של המזבח השלישי – מזבח מסירות הנפש השייך לשלמות של ימות המשיח – צריכה לחדור את כל שלבי העבודה, ודוק).

לה בראשית ג, טז.

לו שבת קנג, א.

לז מגלה עמוקות רנ"ב אופנים אופן קפו.

לג בראשית כו, יט; שה"ש ד, טו.

לד ראה לקו"ת צו (ז, ג ואילך) והנסמן שם, ובכ"ד.

המדור מוקדש לזכות: החילת בצבאות ה' תמר רחל
בת רות לרגל יום ההולדת - טו חשן.
שתזכה להיות נר להאיר מתורתו של משיח

שיעור

חזל החדש

עת העקרב

תמצא"י, וכן ללימוד תורה ("אורייתא מחכמה נפקת"^ח) – "יגעתי ומצאתי תאמין"^ט (צריך להתייגע אך החכמה באה בסוף בדרך מציאה). אך יש לבאר את שייכות העקרב לבינה.

לדעת לקרב

עקרב נדרש **ע קרב**, לקרב את השבעים. זהו היעוד המשיחי לקרב את שבעים אומות העולם, "כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד"^א, "ויבואו כל הגויים לשמענו [את המשיח]"^ב. בחג הסוכות, בחדש תשרי, מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים אומות העולם^ג, ובחדש חשוון יוצאים בפועל לקרב את שבעים האומות.

הדבר מתחיל כבר היום, במהפכת לימוד התורה לשבעים אומות העולם (כדי להפיץ את אמונת היחוד האמתית ושבע מצוות בני נח, וכדי למשוך את הראויים לגיור, כמו שנלמד מאברהם ושרה "הנפש אשר עשו בחרן"^ד). כידוע, יש

בחדש מרחשון שמזלו עקרב^ה יש להתבונן במאמר חז"ל "שלשה באין בהיסח הדעת. אלו הן, משיח מציאה ועקרב"^ו. גם המשיח קשור לחדש חשוון שהחוש שלו הוא הריח^ז, שהרי המשיח מתייחד בחוש הריח, "והריחו ביראת ה'"^ח, "מורח ודאין"^ט.

"היסח הדעת" מתפרש גם למעליותא, למעלה מן הדעת! משיח לא בא מתוך הדעת הרגילה, וכאשר עוסקים בו בדרך זו הדבר עלול להרחיק את בואו (ככתוב בגמרא שרבי זירא בקש מהחכמים שלא לעסוק במשיח כי בכך ירחיקוהו). יש להגיע להיסח דעת חיובי, להרפות מרכזו מכוון (תכונת הדעת) ולעלות מעל הדעת. לפי זה יש להקביל את השלשה, משיח מציאה ועקרב, לשלש הספירות העליונות שמעל ספירת הדעת (היסח הדעת) – כתור חכמה ובינה (כח"ב). בפשטות, משיח שייך לספירת הכתר, כתר מלכות למשיח בן דוד (וכן חוש הריח שייך לכתור). מציאה שייכת לחכמה, "והחכמה מאין

נערך ע"י יוסף פלאי מתוך התוועדות י"ב"ג תמוז תש"פ.

א ספר יצירה פ"ב. רש"י ראש השנה יב, א.

ב סנהדרין צד, א.

ג מאמר "כליל תכנית" (להאריז"ל) הנדפס בסוף ספר יצירה; פירוש הגר"א לספר יצירה פ"ה מ"ג. ובארוכה במש"ה ח"י, ובכ"מ.

ד ישעיה יא, ג.

ה סנהדרין צג, ב.

ו לכל זה ראה בהרחבה במאמר 'משיח בא בהיסח הדעת' בספר הטבע היהודי.

ז איוב כח, יב.

ח זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

ט מגילה ו, ב.

י על דרך שפירש מורנו הבעש"ט על המשנה "עקיפת עקרב" – "שמקרב ז' מדרגות שכל אחד נכלל מעשר ונקרא ע' קרב", כתר שם טוב ח"ב שסו.

יא צפניה ג, ט.

יב רמב"ם הלכות תשובה פ"ט ה"ב.

יג סוכה נה, ב.

יד בראשית יב, ה.

כך אנו מוצאים באברהם אבינו, שרצה להשפיע ולקרב את כולם, במדת "חסד לאברהם", ולמלא את יעודו להיות "אב המון גוים". גם על ישמעאל בקש אברהם, "לו ישמעאל יחיה לפניך", וכאשר שרה אמנו דרשה "גרש האמה הזאת ואת בנה" אזי "וירע הדבר מאד בעיני אברהם". שרה מבררת את החסד של אברהם, קובעת מתי לקרב ומתי לרחק, והקב"ה 'פוסק' כמותה, "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה!" בגמרא^ט כתוב שאברהם שוכב במערת המכפלה כשראשו מונח בחיקה של שרה והיא מעיינת בו. כלומר, שרה מבררת את ההשפעה של אברהם, המתפשטת כמו שערות הראש, וקובעת מה לרחק ומה לקרב.

אם כן, הבינה הנשית-האמהית נדרשת כדי לברר את היחס לאומות העולם. מכאן הקשר ההכרחי בין המהפכות השלישית והרביעית: במהפכה השלישית, המתרחשת בדורות האחרונים ממש, ובה הנשים לומדות תורה^י, אנו רוכשים את 'החוש הנשי' המברר את ההשפעה לאומות, מתי לרחק ולמנוע את השפע ומתי להשפיע ולקרב.

^ט בבא בתרא נח, א.

^י ראה דברי הרבי בהתוועדות ל"ג בעומר תש"נ.

ארבע מהפכות בלימוד התורה^{טו}: כתיבת התורה שבעל פה, תלמוד תורה בשכח, לימוד תורה לנשים, ולימוד תורה לאומות העולם. במהפכות כגון אלו נדרש הפסוק "עת לעשות לה' הפרו תורתך"^{טז} (לעשות מה שעד עתה היה נראה כאסור)^{יז}, וכן המהפכה הרביעית היא ודאי עניין של "עת", לחוש מתי הגיע הזמן הנכון להפיץ תורת אמת לכולם.

בירור האמה

בהשפעה לאומות העולם צריך לדעת מתי לקרב, ע"קרב, ומתי לרחק. דבר זה שייך לחוש הבינה המציאותית של האשה, האמא, וזהו הקשר של העקרב, ע"קרב, לספירת הבינה הנקראת 'אמא', "בינה יתרה נתנה באשה"^{יח}.

^{טו} לובנו החל מהתוועדות כ"ד כסלו תשע"ה, ובארוכה בסדרת מאמרים בגליונות "ואביטה", ובע"ה בספר שמוקדש לנושא.

^{טז} תהלים קיט, קכו. עת ראשי תבות עמל תורה (ראה בשיעור "אדם לעמל יולד" בגליון הקודם).

^{יז} במהפכה הראשונה ראה גיטין ס, א והקדמת הרמב"ם ליד החזקה. ביחס למהפכה השנייה ראה כסף משנה הלכות תלמוד תורה פ"ג ה"ט. לגבי המהפכה השלישית ראה ליקוטי הלכות (חפץ חיים) סוטה כא. לגבי המהפכה הרביעית ראה כיו"ב בשו"ת הרמב"ם ס"י ריא, ואכמ"ל.

^{יח} נדה מה, ב.

מצות גמילות חסדים

מאברהם אבינו לומדים גמילות חסד. הרמב"ם כותב שגמילות חסד נכללת במצות "ואהבת לרעך כמוך" אך הפרטים, כבקור חולים והכנסת אורחים, הם דרבנן. ומבחינת המניע הפנימי, גמילות חסד שייכת למצות "והלכת בדרכיו", "מה הוא רחום אף אתה רחום. מה הקב"ה מבקר חולים [ויורא אליו ה" לבקרן] אף אתה בקר חולים". מטרת גמילות חסד היא להדמות לה' ולשקף אותו בעולם – לכן אין גילוי מפורט מה' כיצד לעשות זאת, אלא הפרטים מצטיירים בחז"ל מתוך לימוד בהנהגת ה' בתורה.

[הטבע היהודי עמ' עא]

3

4

7

ראיה והבדלה

הפסוקים הראשונים בתורה מכוונים כנגד הפרשות הראשונות: "בראשית" כנגד פרשת בראשית. "והארץ היתה תהו" וגו' כנגד פרשת נח. "ויאמר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר" כנגד פרשת לך לך שבה הופיע אורו של אברהם אבינו. "**וירא** אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב וַיְבַדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ", כנגד פרשת **וירא**. ההבדלה בין אור לחשך היא מה שנאמר בהמשך הפרשה על שילוח ישמעאל מפני יצחק.

[שיעור י"ג חשון תשע"ה]

מרכבה ואחדות

לאחר המילה זכה אברהם להתגלות בדרגה חדשה, "וירא אליו ה'". אמנם כבר לפני המילה נאמר (בפרשה הקודמת) "האבות הן הן המרכבה לשכינה". מרכבה היא בטול גמור, בדרגה של עולם האצילות, שבהם אין תחושת ישות נפרדת מה'. אבל יש דרגה למעלה מזה, גילוי האין סוף ממש, שבא בעקבות עשיית המצוה. בהתחלה אברהם היה 'מארח' את ה' בתוכו, כמו מרכבה, אבל לאחר המילה יש התאחדות גמורה, "מבשרי אחזה אליו".

[לחיות עם הזמן]

הסיפור החסידי

הרבי הרשב"ב | ללמוד, להתפלל ולעבוד את ה'

רבי שלום דוב בער שניאורסאהן מליובאוויטש, האדמו"ר החמישי בשושלת חב"ד, נולד להוריו, רבי שמואל שניאורסאהן – הרבי מהר"ש – והרבנית רבקה, בי"ב מרחשון תרכ"א. בברית המילה שלו נתן לו סבו, אדמו"ר הצמח צדק, את הכינוי רשב"ב. לאחר פטירת אביו קבל עליו את הנשיאות באופן חלקי, ולאחר 11 שנים באופן מלא. תחילה בליובאוויטש ובאחרית ימיו ברוסטוב. הקים את ישיבת 'תומכי תמימים' בליובאוויטש וכן את ישיבת 'תורת אמת', תחילה בחברון ואח"כ בירושלים. הסתלק ביום ב' ניסן פר"ת ונטמן בבית העלמין ברוסטוב. את מקומו מילא בנו יחידו הרבי הריי"צ. בין ספריו הידועים: המשך תער"ב, המשך תרס"ו, קונטרס העבודה, קונטרס 'מעין' וקונטרס 'עץ החיים'.

לשצעדריין, הגשמייות שם טובה יותר". כאשר היה צריך אחי ברוך ז"ל לנסוע, הוא המתין לאדמו"ר זי"ע [כאמור, קשה היה להכנס אל הרבי, לכן המתין לו שיצא מחדרון] ואמר: אני נוסע לשצעדריין. ענה לו הרבי: "שם עליך ללמוד, להתפלל ולעבוד את ה'" [היינו – עבודת ה' היא בכלל מדריגה שלישית ונוספת]. (לשמע און מערכת אדמו"ר הרשב"ב, אותיות י"ג וכ"ג)

לאורך הסיפור ניכר היחס המיוחד שבין הרבי הרשב"ב, מיסד ישיבת תומכי תמימים, ובין ה"תמימים" תלמידי הישיבה. הוא מייחס משקל רב לשיחות איתם ולא קובע את זמנו כלאחר יד, אף אם משמעות הדבר שהפגישות ביניהם יתמעטו. התלמידים אמנם סומכים על דברי הרבי גם ללא הכנות, אבל הוא אינו מוכן לוותר על צדקה ותפילה מיוחדת לפני כל מתן עצה. באותו האופן, הרבי 'מרחיק' כביכול את אחד מתלמידיו, מתוך רצון לשמור על בריאותו הרופפת, ולאחר מכן דואג שגם אבי התלמיד ידע זאת. גם כאשר מגיע רגע הפרדה, שולח הרבי עם ר' ברוך הוראה ברכה מיוחדת: "עליך ללמוד,

לתלמידי תומכי תמימים היו קשיים להיכנס ליחידות. כאשר היתה שאלה קטנה, היו מחפשים הזדמנות להפנותה לאדמו"ר זי"ע, אך את היחידות לא היה ניתן להקדים. זאת כיון שהוא אמר פעם ש"יש להיכנס ליחידות בזמן שנקבע, כיון שלפני יחידות אני נותן צדקה ומבקש ברכה מהקב"ה שהש"ת יצליח את עצתי".

אחי [מספר ר' שניאור זלמן דוכמאן], ברוך ז"ל, למד בשצעדריין שלושה זמנים [שם היתה מחלקה של ישיבת תומכי תמימים]. כשהוא בא לראש השנה תרע"ג [לליובאוויטש], בחנו אותו בנגלה וחסידות וידע הכל טוב. אעפ"כ הורו לו לנסוע לעוד זמן לשצעדריין. הוא נכנס לאדמו"ר זי"ע, וכנראה התאונן שלא הכניסוהו לישיבה בליובאוויטש. אמר לו הרבי: "יש לעשות מה שהורו המשיגים".

זה היה אחרי סוכות. לי"ט כסלו תרע"ג נסע אבי בערע מענדל ז"ל לליובאוויטש. בסוף היחידות אמר אבי, שהלב שלו חלש. אמר לו האדמו"ר זי"ע: "גם בניך חלשים. לכן שלחתי אותם

בקונטרס העבודה מסביר הרבי הרש"ב שעיקר מגמת עבודת התפלה ("להתפלל") היא להגיע לאהבת השי"ת, כמאמר הזה, "לית פולחנא [עבודת התפלה] כפולחנא דרחימותא". לפי זה, אפשר לומר שהדבר השלישי, "ולעבוד את ה'" רומז לתשובה עילאה שהיא מתוך שמחה דווקא (על התקרבותו להשי"ת) – "עבדו את הוי' בשמחה [באו לפניו ברננה]". היינו שאף על פי שבדרך כלל היחס בין תורה לתפלה הוא ע"ד זכר ונקבה (תפארת ומלכות) כאן הוא הפוך – תורה בחינת יראה (ידוע הרמז שתורה שוה "יראת [הוי']"), תפלה בחינת אהבה (היראה היא בחינת נוק', "אשה יראת הוי'", ואילו האהבה היא בחינת זכר, "זכר חסדו"). השמחה היא באמא המקיפה על שתי המדות של אהבה (בן) ויראה (בת), כידוע הווארט, "ויחד [לשון חדוה] לבבנו לאהבה וליראה את שמך".

להתפלל, ולעבוד את ה'". מהי עבודת ה', כדרגה נפרדת מלימוד ותפילה?
ניתן לומר שזוהי עבודה עם הזולת, או עבודת המידות (שגם היא כעבודה עם "הזולת שבפנים", ועיקרה נועד לחיבור אמיתי ונכון עם יהודים אחרים). לפירוש זה, ניתן להקביל את שלושת חלקי הברכה לשלושת עמודי העולם שבמסכת אבות: 'ללמוד' כנגד עמוד התורה, 'להתפלל' כנגד עמוד העבודה, עבודה שבלב, ו'לעבוד את ה' מוסב על עמוד גמילות החסדים וההטבה לזולת. אך יש דרך יותר עמוקה לפרש את הנ"ל. על לימוד התורה נאמר "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע, אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע". נמצא ש"עליך ללמוד" היינו ביראת שמים [כאשר לימוד התורה הוא ביראת שמים אזי הלימוד הוא אליבא דנפשיה – על מנת לעשות].

שרש האהבה

השרש **אהב** מופיע פעם ראשונה בתורה בפסוק "קח נא את בנך את יחידיך אשר **אהבת** את יצחק". מדתו המיוחדת של אברהם היא אהבה, "אברהם אהבי", וכאן מגיעה אהבת ה' שלו לשיא כאשר הוא מוכן להעלות לעולה את אהבת בנו יחידו על מזבח אהבת ה'. כך השיג אברהם את עצם האור האלקי, שמכחו זכה להתכללות מדת היראה, "עתה ידעתי כי ירא אֱלֹהִים אתה".

[מאמר 'שלוש עשרה אהבות' בספר שערי אהבה ורצון]

שניהם יחדו

"וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו" – רמז לפסוק "הֵי־לָכֹךְ שְׁנַיִם יַחְדָּו בְּלִתי אִם נִעְדָּו". אברהם ויצחק נועדים יחדו, על כל אחד להגיע **עד** השני, להתכלל בו. אברהם ויצחק, שני היהודים הראשונים, הם שני עדים על הקב"ה, "נועדו" מלשון עדות. **הילכו שנים יחדו בלתי אם נועדו = שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**, פסוק העדות על אחדות ה' (שיש בו אותיות **עד** רבתי).

[מעין גנים]

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

את מי מנצחים בקריאת תהלים?

כשאני אומר תהלים קצת קשה לי 'למצוא את עצמי' במילות הפסוקים מפני שכמעט כולם עוסקים באויבים. מדוע זה אכן כך? האמנם הדבר שהכי מטריד אותנו הוא מי ינצח, ונזקקים אנו לישועה כדי לנצח באיזו 'תחרות'?

מענה:

את כל האויבים של דוד בתהלים יש להבין כאויבים סמויים בנפש האדם. דוגמה לכך במה שלמדנו השבוע (מופיע בגליון זה בשיעור 'הפחד מעצמי') על פחד האדם מעצמו, מהאורות התוהיים שבדרך כלל נמצאים בתת-מודע שלו, שמה יתפרצו כו' [ואיך שפחד זה מושרש בה' עצמו, כביכול]. כלומר, הפחדים הכי עמוקים

של האדם הם מהאויבים שנמצאים בתוכו – אויבים שבנצחון עליהם וברתימת הכח שלהם בצורה הנכונה תלויה ביאת המשיח.

דרכו בעבודת ה' של ר' אשר פריינד

הבנתי שלר' אשר פריינד זצ"ל (שגם הרב זכה לקבל ממנו) היתה דרך מקורית משלו, מתוך קשר לחסידות ברסלב ועל יסודות החסידות. האם אפשר לאפיין יותר את האופי של החסידות אצל ר' אשר?

מענה:

היסוד העיקרי שר' אשר אימץ מברסלב הוא ההתבודדות (שרבי נחמן עצמו אמר שאינה חידוש שלו, אלא הדרך של כל הצדיקים תלמידי הבעש"ט), אך לא היה לו קשר דווקא

לחסידות ברסלב (אכן, באופן אישי הוא היה מושפע מר' גדליה קעניג ע"ה). בלימוד החסידות, הוא המליץ לכל אחד מתלמידיו על ספר חסידות שמתאים לו.

יסוד מרכזי אצל ר' אשר הוא הבטול מול ה', סבת כל הסבות, מבלי דגש שצריך דוקא לעבור דרך הצדיק. הצדיק, לפי דרכו של ר' אשר, עוזר ונחוץ כדי להדריך איך עולים על דרך האמת (דבר הדומה בצד מה לדרך חב"ד, בה הצדיק הוא בעיקר מורה דרך ומהחסיד נתבעת "עבודה בכח עצמו" דוקא).

בכלל, ר' אשר היה מרבה לדבר על "הדרך", אותה הוא מלמד את תלמידיו, תוך כדי שכל תלמיד ישאר קשור לחסידות בה הוא צמח כו' (כאשר ר' אשר עצמו היה מבית חסידי קרלין). זיעוכי"א.

תנאים עם פי!

תנאים פתוחים

בצבא יש יחידות מיחידות שלא כל אחד יכול להתקבל אליהן. בשביל להמנות עם לוחמי אותה יחידה על החיל המעמד לעבור מסלול ארוך ומפנה. דבר ראשון הוא צריך להפגס לסדרת בדיקות מקיפות לבריאותו הגופנית. הרי לא יתכן לשלח למשימות מאמנות מי שאינו בקו הבריאות במאה אחוז. מלבד הבדיקה הגופנית עליו לעבור גם מבחנים בכתיב, בהם נתן לעמד על פשרונותיו של החיל המעמד שפון באותן יחידות לא רק הגוף עובד קשה, צריך להפעיל גם את הראש. לאחר מכן יעבר המעמד ראיון אישי, בו יוכלו להתרשם מאישיותו ותכונותיו. לאחר כל זאת מזמן החיל המעמד, יחד עם עוד עשרות מעמדים, ליום אמונים מפרה, בו מקבלים המעמדים משימות מאמנות. מן הצד עומדים כל העת משקיפים ושמים לב מי עומד בהצלחה במשימות ומי מתקשה בהן, ובעקר –

שלום ילדים!

בשבוע הקרוב, ביום כ מרחשון, יחול יום הולדתו של הרבי הרש"ב – רבי שלום דב בער מליובאוויטש – הרבי החמישי בשושלת אדמו"רי חסידות חב"ד. אחת התכונות אותה הדגיש הרבי הרש"ב כל העת היא מדת התמימות. הרבי הקים ישיבה ראשונה מסוגה בעולם: לצד למוד הגמרא וההלכה המקבל בכל ישיבה, עסקו הבחורים גם בעיון רב בלמוד תורת החסידות ובעבודת התפלה במתינות ואריכות. ואיזה שם בחר הרבי לישיבה? "תומכי תמימים". מאז ועד היום, מצמד התאר 'תמים' לכל בחור שלומד בה.

מהי תמימות?

כמו קרבן תמים. פאשר מביאים בהמה להקרבה על המזבח היא צריכה להיות ללא כל מום, אלא בריאה ושלמה. הרבי הרש"ב הסביה, כי אותה שלמות באה לידי בטוי בכמה צורות שונות.

והתקרה תפול עליו. אני לא כמוהו. אני לא מפחד, אני בטוח שזה יקרה...

הרבה פעמים בחיים אנו עומדים בפני מצבים שמאלצים אותנו להחליט כיצד לחשב. אפשרות אחת היא לחשב טוב: המצב ילך וישתפר, ואפילו שפרגע נראה כי המצב ביש – הוא יעשה טוב יותר בהמשך. אפשרות שניה היא לראות שחדות. אם פעת גרוע אז בטח בהמשך יהיה עוד יותר...

מה לדעתכם מחשבה יותר מציאותית? שיהיה טוב יותר או גרוע יותר? תלוי בבחירה שלנו! גם אם נדמה כי שתי המחשבות שוות, והסכוי הוא חמשים אחוז לכל צד, השכל הישר יעדיף תמיד לראות את ההגיון במחשבה הראשונה. אני לא אומר שתמיד כל כך קל להרגיש את זה בלב, אבל מכרחים להודות שזהו ההגיון הבריאי.

לשכל הישר קורא הרבי הרש"ב **תמימות השכל**. היות שה' טוב ומטיב לכל, יודע השכל הבריאי כי הכל מתנהל בהשגחה פרטית ולטובה מאת ה', ולכן חושב השכל השלם בתמימות, בלי להתלונן. "אך טוב וחסד".

תמימות רצון

מתי הלב שלי אינו בשלמות? מתי הוא חסר? כאשר אני לא חושב על דבר אחד בלבד. למשל מי שמתחנף. הוא נורא רוצה למצא חן בעיני השני ולכן הוא מדבר אליו יפה או מנסה להראות

מי עסוק בעצמו בלבד ומי פונה גם להסתכל על חבריו למבדק ומשתדל לעזור להם.

בסופו של יום המיון נבחרים רק המעמדים המתאמים להמשך המסלול המפרך. בכל שלב במסלול, שאורך למעלה משנה, נושרים מעמדים שפשוט במשימות ולא נמצאו מתאימים לשירת באותה היחידה. אתם יודעים מהי התכונה החשובה ביותר שצריך לאמץ חיל המבקש להצליח במסלול? נכון, כשר גופני וראש טוב הם תנאים הכרחיים, אבל הם לא הכל. התכונה החשובה ביותר לחיל המעמד היא **דבקות במטרה**. כאשר יש לאדם מטרה מגדרת והוא חותר אליה – הוא מצליח להתגבר על הרבה מכשולים.

לתכונה זו של דבקות במטרה קורא הרבי הרש"ב **תמימות הרצון**. נכון, כל החילים שנוכנסים למבדקים רוצים להתקבל ליחידה, אבל יש רצון ויש רצון. מי שנשפר בשעת מבחן מגלה כי נקדת הרצון שלו אינה מספיק חזקה. היא אינה בשלמות. לעמת זאת התמים ברצון הולך עם רצונו עד הסוף, יהיה מה שיהיה.

תמימות רצון

פעם שמעתי מישהו שמתבדח: אתם יודעים מה ההבדל ביני לבין פלוני, החבר שלי? הוא יושב פה בחדר ומפחד שכל רגע תהיה התמוטטות

עם התמימות בלב – קצרה הדרך
אל **התמימות שבמעשה**. מהי? פשוט
לעשות אה ורק את מה שצריך לעשות.
אם פתוב לקום בבקר – קמים. אם ה'
אומר לומר "מודה אני" – אומרים. אם
צריך לטל מיד את הידים – נוטלים.
לא לחנם נאמרה בהלכה הראשונה
בשלחן ערוך ההדרכה שלא להתביש
בפני מי שמלעיג על האדם בעבודת
ה'. עלי לקום ולעשות כפי שנוצטויתי.
בתמימות ובשלמות.

שנוצה בזכות הרבי הרש"ב לתמימות!
שבת שלום ומברך!
?

לו שהוא אוהב אותו, אבל מה קורה
אצלו בתוך הלב? הוא חושב רק על
עצמו, על טובתו האישית. זו פמוכן
אינה תמימות.

מי שחדור במטרה ויודע פי היא
אמתית – אינו מתפעל מאחרים.
קוראים לכך 'רצינות'. בכלל לא
אכפת לו מה יאמרו עליו אחרים, וזה
לא משנה אם הם משבחים אותו או
מלגלים עליו. נו, שבח יכול לפעמים
להרס, לא פחות מאשר לגלוג, כי האדם
עלול להפסיק לחשב על המטרה ועלול
להתמקד במחשבות על עצמו. אבל
התמים בלב אומר לעצמו: "יחשבו מה
שיחשבו – אני על הדרך הנכונה".

מקדש לתלמידי תלמוד תורה "תורת חיים",
להצלחת מבצע "תמים תהיה!"

שמע בקלה

"כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה". בגנטיקה יש גן דומיננטי (שולט, פעיל) וגן רציסיבי (נשלט, סביל). וכן בין איש לאשה, בדרך כלל, הגבר הוא הדומיננטי והאשה פועלת בשקט, מאחורי הקלעים. אכן, למרות שבצד הגלוי הגבר מוביל, הרי ברובד הלא-מודע הצד הנשי, השקט והנסתר הוא העיקר. לכן כאשר האשה מדברת בשם הצד הזה, זו האמת וצריך לשמוע בקולה.

[סמינר גנטיקה, מבחר שיעורי התבוננות חלק כ"ג]

ממה ה' מפחד? שאלה נועזת כזו יכולה לשאול רק החסידות, שדרשה יחס ישיר וכנה בין האדם ואלוקיו, תרגמה את תורת הקבלה למושגי הנפש והמירה את ה'השכלה' המופשטת למושגי 'עבודה' פנימיים (אכן, בדורות האחרונים חלחלה שאלה זו גם לספרי מחשבה ומוסר). החסידות הדגישה את עבודת ה' מאהבה, בלי לבטל את היראה, שהיא "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה". אדרבא, צדיקי החסידות הביאו את היראה לשיאי עוצמה ורגישות כלפי שמיא. כשהיראה איננה רק 'גבול חיצוני', אלא רגש חי ופנימי, ניתן לאמץ אותה רק מתוך דבקות במדות ה' (ממש כמו האהבה והרחמים). ממילא עולה השאלה – מהי יראת שמים אצל ה' עצמו? 'ממה ה' מפחד?'

השיעור השבוע ממחיש שאין זו התחכמות פילוסופית בלבד. ההתמודדות עם השאלות החרिפות והמפתיעות ביותר, בלי להסתפק בתשובה הראשונית עליהן (אפילו בספרי החסידות), מהדהדת אותן בנפש ומניבה תשובות עמוקות וקיומיות. חיפוש מושג היראה אצל ה' עצמו מחדש את הבנתו גם אצל האדם ונוגע במקומות המפחידים והמבטיחים ביותר שלנו, בעוצמות האדירות ובמעמקי הלא-מודע. יש כאן מבט מנער ומטלטל, המתמודד עם גיל ההתבגרות ומציע לקחת את ההתלהבות והזריזות של שנות הנעורים לעבודת-חיים שלמה, "להביא לימות המשיח".

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

